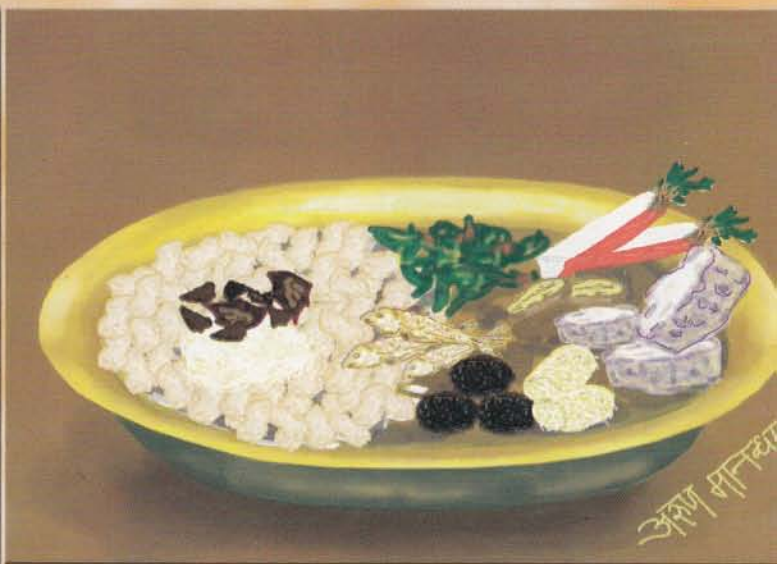

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३३ अङ्क ९ माघशुक्लपूर्णिमा (मिलापुन्हि)

अनन्त मानन्धर

रु. १५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्दभूमि

बु.सं. २५४९

ने.सं. ११२६ मिलापुन्ही

२०६२, मंसिरपूर्णिमा

वर्ष ३३ अंक ९

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 33 No. 9

बुद्ध वचन

सब्बे तरसन्ति दण्डस्स-सब्बे भयन्ति मच्चुनो ।
अत्तानं उपमं कत्वा-न घनेच्च न घातये ॥१॥

सब्बे तसन्ति दण्डस्स-सब्बेसं जीवितं पियां अत्तानं
उपमं कत्वा न नहनेच्च न घातये ॥२॥

सबै प्राणी दण्ड देखि डराउन्छन् सबै मृत्युदेखि डराउन्छन्
तसर्थ आफूलाई उपमा लिई कसैको हिंसा नगर्नु नमान्नु

सबै दण्डदेखि डराउन्छ सबै जीवनलाई माँया गर्छन् तसर्थ

कार्यालय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुथि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkutibihar@ntc.net.np

विषय सूची

१) सम्पादकीय	-	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	-	३
३) आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर		४
४) डा. सानुभाईज्यूको लेखको खण्डन -(३)	-आचार्य धर्मवज्र	६
५) धर्म के हो ? २	-कल्याण भि एस.एन.	८
६) महाप्रलय छाल सुनामी र बुद्धधर्म -२		
समुद्रवाणीज जातक	-भिक्षु सुजनकिर्ति	९
७) बाल मञ्च परियत्ति शिक्षा एक अनुभव	-	१४
८) भिक्षु प्रजारत्न सुमंगल विहार	-	१५
९) बिम्बिसार जुजु	-रचना वज्राचार्य	१७
१०) Being Good (Buddhist Ethics for Everyday life)		
	-Ven. Master Hsing Yun	१८
११) Human Progress: Reality or Illusion?	-	२१
११) The Triple Blessed Day and The United Nations....	-	२२
१२) बौद्ध गतिविधि	-	२४

आवरण पृष्ठ

मिलापुन्ही (पूर्णिमा) अवसरमा पुरानो
भाडाकुँडा यो दिनमा मात्र बलेको आगोमा
मात्र राखी फुटाउने चलन एक कला
कलाकार: अरुण मानन्धर

वार्षिक रु. १५०१-

एकप्रति रु. १५१-

वार्षिक ग्राहक बढी सहयोग गर्नु

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका
आनन्दभूमि

निर्देशक

भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर

सल्लाहकार

भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर
तीर्थनारायण मानन्धर

सम्पादक

भिक्षु धर्ममूर्ति

प्रबन्ध सम्पादक

संघरत्न शाक्य

सहयोगी

भिक्षु प्रज्ञारत्न/श्री. अशोक

आर्थिक व्यवस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

विभुवनधर तुलाधर

सहयोगी

मणिरत्न तुलाधर

सहयोगी

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः),
भिक्षु मैत्री महास्थविर (लुम्बिनी), अ. इन्द्रावती,
सत्यना शाक्य, नरेश वज्राचार्य/विद्यादेवी शाक्य
(वुटवल), याम शाक्य (बेनी), सर्जु वज्राचार्य
(पाल्पा), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य
(बाग्लुङ), विजय गुरुङ (लमजुङ) शेखर शाक्य
(नारायणगढ), सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा),

कम्प्युटर सज्जा

तथा

आवरण सज्जा

नसना कम्प्युटर सर्भिस, ४२४७०६५

बुद्धण

सुप्रवाह प्रकाशन प्रा. लि., ४२८०६९४

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुथि
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

सम्पादकीय

द्वन्द्व. समाज र गोष्ठी

भनिन्छ द्वन्द्वात्मक सृजनाको शुरुवात नै वैचारिक द्वन्द्वबाट हुन्छ । ती वैचारिक द्वन्द्वबाटै समाजमा द्वन्द्वात्मक स्थिति र समस्याहरूको सृजना भएको हुन्छ । र, ती समस्या र द्वन्द्वलाई निराकरण गर्न या समस्या समाधानको लागि नै समाजमा सभा सम्मेलन तथा गोष्ठिको आयोजना गरेको हुन्छ । तर ती सम्मेलन र गोष्ठिको प्रतिफल के कति भयो ? कति सार्थक भए ? ती कुरा गर्भको अवस्थाबाट कहिले पनि माथि उठ्न सकेन किनकी यो समाजका बुद्धिजीवि र बुजुर्ग वर्ग भनाउँदाहरू आफ्नो वैचारिक मतलाई मात्र लादि कार्य योजना कार्यान्वयन तिर लागे जसको फलस्वरूप समाजमा शान्ति र विकासको गतिले कहिले पनि गुत्तः रूपपाई कार्य सफलता हासिल गर्न सकेन । जसको कारण समाज द्वन्द्वात्मक अवस्थाबाट माथि उँभो लाग्न सकेन र यसको कारण खोतल्दा हामी के पाउँछौं, भने समाजमा जति पनि अशान्ति र द्वन्द्वका कारणहरू सृजना भए त्यसको मूल कारण नै समाजका समस्या र आवश्यकतालाई नबुझि पुस्तकका ठेलिबाट निकालिएका र प्रतिपादित गरेका सिद्धान्तको मात्र प्रयागले भन्दा अत्योति नहोला ।

यसरी हेर्दा समाजका जति पनि द्वन्द्व र अशान्तिका अवस्थाहरू सृजना भए त्यसका मूल कारण नै सम्मेलन र गोष्ठिका निष्कर्ष भन्दा कसैको दुईमत नहोला किनकि जुन समाज (ठाउँ)को बिषयमा कार्य योजना तर्जुमा गर्नु थियो ती योजनाको तर्जुमा सोही स्थानमा नगरी, विद्वान तथा विकासविद्हरू जो व्यक्तिहरूमा स्थान र कार्यबिषय योजनाका बारेमा न्यून मात्र पनि ज्ञान नभएका पद विभूषित पण्डितहरू सहभागिता गराई कुनै एक नामुद् शहरको तारे होटेलमा बसि कार्य योजनाको विस्तृत छलफल तथा खाका तयार गर्दछन् । जसको परिणाम कार्य योजनालाई चाहिने बजेटको बढि जसो रकम सम्मेलन, गोष्ठिमा विनियोजन गर्दछौं, बाकि रकम कार्य योजना क्षेत्रमा अध्ययनार्थ खर्च गरिन्छ र कार्य योजना खाकाका खेसाहरू कुनै कागजका पान्नाहरूमा कोरिएर फाइलका क्लिप भित्र सजिएर दराज भित्र सुरक्षित रहेका हुन्छन् । बिबश जनता विकासका सुन्दर सपना बोकि आशाका किरणहरूमा बाच्च बिबश छन् । र जब बादिएका आश्वासनका पोकाहरू छुत्ताछुल्ल हुन्छ तब त्यसको प्राप्तिको लागि जुन संघर्ष गरिन्छ त्यस संघर्षलाई पूँजिवादहरू द्वन्द्वको परिभाषा दिई शब्द भण्डारमा फेरी अर्को एउटा शब्दको निर्माण तल्लिन हुन्छन् । तसर्थ जो हामी विकासविद्हरू वा बिकासप्रेमिहरू यस बिषयमा मनन र चिन्तन गरी ध्यान दिनु अत्यन्त आवश्यक छ कि जुन सुकै बिषयमा काम कुरा गर्दा पनि जहाँ जुन ठाउँमा कसको लागि कार्य योजना तयार गर्न लागिएको हो, सोही स्थानका बासिन्दाका चाहना र आवश्यकतालाई मध्ये नजर गरी कार्य योजनाका खाका तयार गर्ने हो भने द्वन्द्वको सृजना बाहेक शान्तिको आशा गर्न सकिन्न र भएका सीमित आर्थिक श्रोतको पनि दुरुपयोग हुन्छ । यदि राम्रो र सही योजना तयार गर्न सकेमा सीमित आर्थिक श्रोत र आर्थिक दुरावस्थामा रहेका विपन्न राष्ट्रहरूले पनि उन्नति गर्न र विकासका पथतिर लम्कन्न नसकिने चाहिँ होइनन् । तसर्थ अन्तमा यस बिषयमा गहन चिन्तन र मनन गरी कार्य योजना तर्जुमा गर्न र सक्रिय बनाउन आनन्द भूमि सम्पादक मण्डल कामना गर्दछौं ।

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्दभूमि वर्ष ३३ अंक ८ मार्गशुक्लपूर्णिमा (योमरिपुन्हि) प्रकाशित कभर पेजको नेवारी समाजमा एक किसिमको योमरि कला प्रकाशित गरे जस्तो पछिल्लो अंकमा पनि यस्तै पर्व अनुसारको कला प्रकाशित गरेमा नेवारी समाजमा लोप हुन लागेको विविध सांस्कृतिक पर्व लोप हुन लागेकोलाई बचाई राख्नमा टेवा पुग्न जानुकासाथै

कलाकारलाई पनि हौसला बढ्नुको साथै केही राहत हुने देखिन्छ। साथै कलाकार श्री अरुण मानन्धरलाई यस्तै यस्तै कलाकृतिमा निरन्तरता दिइ रहनु हुने छ भनी हामी जस्तो पाठकवर्गलाई मनै लौभ्याउने किसिमको कलाप्रति आशावादी गर्दछु।

भाईराजा स्थापित

मखन टोल, काठमाडौं।

तीतों सत्य -३

आभा

यहाँको दुःखमय संसारबाट,
को मात्र अछुतो भई बसेको छ र ? ॥
माकुराको छुद्रजालबाट पनि,
कसले पो ज्ञान लिएको छ र ? ॥१॥

दुःखको गहिराईमा भासिएर पनि,
कसले पो गहिराइलाई नापेको छ र ? ॥

रंगीन दुनियाको प्रकाशमा पनि,
कसले पो अन्धकारलाई नियालेको छ र ? ॥२॥

विहानीको पारिलो घाममा पनि,
प्रचण्ड राप कसरी लुकेको छ त : ॥
परिवर्तनीय यो संसार भनी,
कसलाई पो थाहा नभएको हो र ? ॥ ३॥

बाक्लो कुहिरोको भित्र पनि,
सूर्य लुकेको कसलाई पो थाहा छैन र ? ॥

अन्धकारलाई हटाउन नै छ भने
सूर्य नै किन चाहियो र ? ॥
जुनले पनि अन्धकार हटाउँछ भनी
कसलाई पो थाहा छैन र ? ॥४॥

गुलाबको बोटमा कांडा भन्ने,
को मात्र अनभिज्ञः छ र ? ॥
जन्मे पछि मर्नु पर्छ भनी,
कसलाई पो थाहा छैन र ? ॥५॥

रोदन मेरो

जहाँ-जहाँ गएपनि एउटै माटो एउटै धर्ति,
म त्यागी जान्न घर फर्कि ॥
नबस मेरो लागि पर्खि,
आउदिनः म अब फर्कि ॥१॥

आँशुले मलाई बगाउन खोजिदिन्छ,
मनमा साँचेका कल्पनाहरु खोसिदिन्छ ॥

यो पापि आँखामा मन लोभाई दिन्छ,
चित्ता माथि मेरो लासमा कसले आगो भोसिदिन्छ ॥२॥

मेरो हृदयबाट पोसिएको चिनोहरु,
नपर्खि गइरहेको छ समय र दिनहरु ॥
नरोउ भन्दा पनि भर्छन आँशुहरु,
न आउने नै भयो अब मेरा हाँसोहरु ॥३॥

मान्छेले मान्छे कै गर्छ चासो,
म मरेर गए पनि रहिरहोस् यो नासो ॥
कसैको नहोस घृणा र हासो,
अमूल्य इतिहास बनिरहोस यो मेरो नासो ॥४॥

जीन्दगीमा हरेक दुःख सुख खपियो,
त्यहि अनुभूति नै कृति थपियो मेरो ॥
यसरी हेला किनदैव तेरो,
दया सम्म पनि नगरिनस् किन मेरो ॥५॥

श्रामणेर गौतम

हाल श्री:घ:

आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर

जन्म १९४६ मुंगेर, स्वयम्भू

गत अंकमा हामीले चतुआर्य सत्य सम्बन्धि केहि न केहि जानकारी हासिल गर्‍यौ। त्यस अंकमा उल्लेख भएका चार आर्य सत्यहरूमा १) दुःख सत्य, २) दुःखका कारण हुनु सत्य, ३) दुःखलाई निरोध वा हटाउन सकिने सत्य र (४) दुःखबाट छुटकारा दिलाउन सक्ने मार्ग सत्यका बारे संक्षिप्त केहि जानकारी हासिल गरेका थियौ। उक्त अंकमा चौठोसत्यका रूपमा रहेका मार्गहरूका बारे उल्लेख पनि गरेका थियौ। अब आज हामी त्यस मार्गका बारेमा केहि चर्चा गरौ।

दुःखबाट मुक्त हुन सक्ने मार्गका रूपमा सिद्धार्थ राजकुमारले गहन अन्वेषण र अभ्यास पश्चात अवबोध गरेका मार्गहरूमा चतुरार्य सत्य र सोही अन्तर्गत मध्यम मार्गका रूपमा जस्तै:- १) सम्यक दृष्टि, २) सम्यक संकल्प, ३) सम्यक वचन, ४) सम्यक कर्मात्त, ५) सम्यक आजीव, ६) सम्यक व्यायाम, ७) सम्यक स्मृति र ८) सम्यक समाधि आदि मार्गलाई नै मध्यम मार्ग वा दुःखबाट मुक्त हुने सही मार्गको रूपमा बौद्ध दर्शनमा परिभाषित गरिएको पाइन्छ। यही मार्ग नै बौद्ध दर्शनको मूल दर्शन वा बौद्ध दर्शनको मेरूदण्डको रूपमा परिभाषित गरिएको पाइन्छ भन्दा यस विषयमा कसैको दुईमत नहोला। तसर्थ सही मार्ग दर्शकले वा मुक्ति चाहनेले यस मार्गलाई गहन अध्ययन र अनुगमन गर्नु नितान्त आवश्यक छ। यसैकारण यस विषयमा केही संक्षिप्त रूपमा चर्चा गर्ने जमर्को गर्दैछु।

उक्त मार्गको उल्लेख पश्चात अब हामी प्रथम खुदकिलोको रूपमा रहेको सम्यक मार्गका बारेमा केही चिन्तन र मनन गरौ। सम्यक दृष्टि शब्दबाट पनि हामी केही अनुमान लगाउन सक्छौ की सम्यक दृष्टि भनेको सही हेराई वा ठीक तरीकाबाट गरिएको निरिक्षण अथवा अवलोकन। तथापि यो सही अर्थ भएता पनि बुढले परिभाषित गरे अनुसार सम्यक दृष्टिलाई यतिमा मात्र सिमित गर्न भने अवश्य सकिन्न। किनकी सही रूपमा बुढको सिद्धान्त अनुसार सम्यक दृष्टिको परिभाषित गर्नुपर्दा जुन कुरालाई देखेको थियो त्यस कुरालाई देखेकोमा मात्र सिमित राख्नुलाई नै सम्यक दृष्टि भनिन्छ। र यस्तो प्रकृतिलाई सोही रूपमा मात्र सिमित राख्ने हो भने हाम्रो मनमा आउने जति पनि क्लेशहरू छन् ती स्वतः निस्किय भएर जान्छ

र जतिपनि समाजका कलह, अशान्ति तथा वैमनुष्यताको अंकुरको रूपमा रहेका राग, द्वेष र मोह अकुशलहरू रहने छैनन्। तर हामी मानवको कमजोरी वा अवसरवादपनको कारणले आफ्ना कुनै सहोदर मित्र वा आफू नजिकको व्यक्तिले आफूले भन्दा राम्रो गरेमा, प्रगति गरेमा वा कुनै ठूलो पदमा पदोन्नति हुँदा हामीमा जलन हुनु वा ईर्ष्याको भावना जाग्न एक मानवीय स्वभावधर्म भैसकेको छ। यस्तै स्वभावधर्मबाट अलगिएर जुन कुरालाई देखे वा नयन गोचर भए त्यसलाई त्यतिमै सिमित राख्न सक्नु नै सही सम्यक दृष्टिको रूपमा लिन सकिन्छ। जस्तै- एउटा बुढकालिन घटनालाई लिउं, दुई भिक्षु आफ्नो वर्षावासको समयमा आफ्नो गन्तव्य पुगी पुनः जेतवन बिहारमा फर्केका थिए। फर्कने क्रममा खोला तर्नु पर्ने हुनाले खोलाको किनारामा आइपुग्दा। उत्तरी भागमा पानी परेकोले खोलामा पानीको बहाव बढेको थियो जसकारण खोला तर्न नसकि एक युवति पनि किनारमै बसि रहेकि थिई। र ती दुई भिक्षुहरूलाई देखि त्यस युवतिको मनमा केही आशाका किरणहरू छत्कले र भने भन्ते म पनि श्रावस्थितिरै जाँदैछु पानीको बहावले गर्दा ममा खोला तर्ने साहस भएन यदि तपाईं मध्ये कसैले सक्नु भएमा पारि तर्नको लागि सहयाग गर्नुस न। त्यसअवस्थाको स्थितिमा असहाय भैरहेका र सूर्यको छताले पनि डाँडो काट्ने समय भएकोले बाढीमा अभ्यस्त भइसकेका भिक्षुले ती युवतिलाई पारी तारीदिए। यसरी एक भिक्षुले एक युवतिको हात (पाखुरा) समाति खोला तारीदिएको देखि अर्का भिक्षुले तर्कना गन थाले कि भिक्षुहरू शीलमा बस्नु पर्ने आज यो भिक्षु शीलको वास्ता नगरी युवतिको हात समाति खोला तारिदिन्छ। यो भिक्षुको शील भङ्ग भयो अब म यो संग बोल्नु ठीक छैन भनी मौन रूपमै बिहार सम्म पुगे र बुढसंग भेट (कुशलवार्ता) पश्चात त्यस भिक्षुले भगवान बुढलाई भने भो शास्ता यो भिक्षुको शील भ्रष्ट भयो यो यो भिक्षु दुराचरण भए। किनकी यसले आज खोला तर्दा एक युवतिलाई पनि हात समाएर खोला तारेका थिए। बुढले दोस्रो भिक्षुको गुनासो पश्चात पहिलो भिक्षुलाई सोधे के यो कुरा सत्य हो? पहिलो भिक्षुले जवाफ दिए हो शास्ता उन्ले सहायताको लागि भने र मैले पनि साभको समयमा र

परिस्थितिलाई मनन गरी सहयोगको लागि याचना गरेका कसैलाई उधार गर्नु आफ्नो कर्तव्य थानी खोला तारी दिए । तब प्रथम भिक्षु जवाफ पश्चात बुद्धले लक्ष्य दोस्रो भिक्षुलाई सम्झाउने हेतुले भने (बुद्धले भन्नु भयो) हे भिक्षु उसले त तारिदिए मात्र तर तिमीले त यहाँसम्म बोकेर ल्यायौ, यस उदाहरणबाट के प्रष्ट हुन्छ भने हेराइलाई हेराइको मात्र रूपमा लिएको भए त्यो कुरा त्यसै समयमा समाप्त हुन्थ्यो । जुन मनमा रहेको आशंका र गलत धारणा रहने थिएन तर हेराइलाई हेराइमा मात्र सिमित नराखि मनमा खेलाएको तर्कनाले त्यस भिक्षुले आफ्नो मनमा शान्तिको अनुभव गर्न सकेन र उसले आफ्ना हितैषी मित्रलाई पनि नराम्रो सोचे र आङ्गनो मनको कमजोरिलाई प्रकट गरे । यसर्थ हामीले पनि जुनसुकै परिस्थितिमा पनि देखेको अवस्थालाई देखेमा मात्र सिमित राखी अरू तर्कना नगर्ने हो भने त्यो सही रूपमा सम्यक दृष्टि हुन्छ । अन्यथा माथिको उदाहरणमा जस्तै काम गरिदिनेले त्यतिमै सिमित राखेको हुन्छ भने देखेले त्यसलाई अनेक तर्कवितर्क गरि आफ्नो मनमा ईष्याको ज्वाला दन्काउनुका साथै त्यसले समाजमा पनि नराम्रो अवस्था श्रृजना गरिनुका साथै आफ्नो छवि पनि नराम्रो हुनुका साथै आफूले कुनैकाम पनि सफलपूर्वक सम्पन्न गर्न सकिन्न । यसर्थ आजको आधुनिक युगमा तः सम्यक दृष्टिको आवश्यकता नितान्त देखिन्छ किनकी आजको विश्व नया नया प्रविधि र नया नया आविष्कारले असहज र कठिन लाग्ने काम कुराहरू पनि आज सहज र सरल भएको छ । जसको कारण अपत्यारिलो र कल्पनै नगरेका पनि प्रविधि र आविष्कारले देखाएको छ यस्तो स्थितिमा हामीमा सम्यक दृष्टि नभए अर्थको अनर्थ लगाउन नसक्ला भन्न सकिन्न ।

सम्यक दृष्टिको अर्थ शाब्दिकमा मात्र नभई गहन पूर्वक भन्ने हो भने सम्यक दृष्टि भनेको आफू भन्दा ठूला बडाले भनेको, गन्यमान्नेले भनेको, पुस्तकमा उल्लेख भएको र अध्ययन गरेको भनेर स्वीकार नगरी यथास्थितिलाई सोही रूपमा ग्रहण गरी आफ्नो स्वविवेकले चिन्तन र मनन गरी सही रूपमा बुझ्ने क्षमता वा शक्तिलाई नै सम्यक दृष्टि भनिन्छ । र अझ बिस्तृत रूपमा भन्ने हो भने सम्यक दृष्टि हुनको लागि वा सही हेराई हुनको लागि उसको सोच्ने शक्ति र विचार गर्ने शक्ति पनि सही हुनु नितान्त आवश्यक छ । किनकी उसको हेराईमा सोच्ने र विचार गर्ने सही नभएमा हेराई सही भएपनि ठेत रूपमा त्यसलाई सही भन्न सकिन्न उदाहरणको लागि कुनै नवजात शिशुका माताले आफ्नो यात्राको दौरानमा भोकाएर विलौना गरेका आफ्नो शिशुलाई मातृस्नेहले कसैको ख्याल नराखि स्तनपान गराएमा

त्यसलाई भोकाएको बालकलाई स्तनपान गराएका हुन् भनि जुन देखेको हो । त्यसलाई सोही रूपमा मात्र लिई मनन गर्ने हो भने यस्तो दृष्टिलाई सम्यक दृष्टि भनिन्छ । तर यो भन्दा बाहिर गई कस्ती आइमाई रहेछ लाज सरमको नै ख्याल नराखी स्तनपान गराई रहेको यसरी सोच्ने, वा हेर्ने व्यक्तिको मानसिकतालाई सही हेराई भएको व्यक्ति भन्न सकिन्न । त्यसकारण सम्यक दृष्टि वा सही हेराई हुनलाई हेराईका साथ साथै धारणा वा सोच्ने शक्ति पनि सही हुनुपर्छ । अनि मात्र सम्यक दृष्टि सही भएको हुन्छ ।

बुद्धधर्ममा केवल कायिक कर्मले मात्र नैतिकता वा अनैतिकतामा सिमित गरिराखेको छैन अपितु वाचिक र मानसिक कर्मलाई पनि यसले आफ्नो परिधि भित्र समावेश गरिसएको छ । किनकी हिंसा, चोरी र कामभोग मात्र दुराचरण होइन । असत्य बोलि, चुगलि गर्नु, कठोर बचनको प्रयोग तथा अर्थहीन वतालाप र लोभ, क्रोध र मिथ्यादृष्टि समेत दुराचरण हो । तसर्थ एक द्वारबाट गर्ने अकुशल वा दुराचरणबाट मात्र टाढा भएर नैतिक जगतमा आचरण सम्पन्न हुन्छ भनी परिभाषित गर्नु लङ्गडोको अगाडी अन्धोले पृथ्वीको वर्णन गर्नु सरह हुनेछ । त्यसकारण नैतिक रूपमा आचरण सम्पन्न हुनको लागि त्रिद्वार द्वारा गरिने जतिपनि अकुशल वा दुराचरणहरू छन् ती सबैबाट अलग्ग हुनु नितान्त आवश्यक छ । त्यसकारण सम्यक दृष्टि पूर्ण हुनका लागि बुद्धाज्ञानुसार सम्पूर्ण दुराचरणबाट अलग्ग हुनु पर्दछ, र ती दुराचरणको मूल कारण भन्नु नै लोभ, द्वेष र मोह हो । जब उपरोक्त दुराचरणबाट निर्मूल हुदै जान्छन् तब नै सुखको अनुभूति गर्न सकिन्छ । तसर्थ हामी सम्पूर्ण रूपमा सही सुखको अनुभूति गर्न आर्य अष्टाङ्गिक मार्गलाई राम्ररी बुझ्नु जरूरी छ र सही दृष्टि हुनका लागि अन्य मार्गहरूको पनि सम्बन्ध भएको पाइन्छ तसर्थ हामी यस विषयमा क्रमैसंग पछि चर्चा गर्नेछौ । क्रमशः

विद्यार्थी भाइबहिनीहरूको लेख, निबन्ध, कविता समाविष्ट यस बालस्तम्भमा प्रकाशनको लागि विद्यालयका शिक्षकहरूले आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई बुद्धधर्म, संस्कृति, इतिहाससम्बन्धी लेख, कविता, निबन्ध लेख्न लगाएर यस मासिकमा पठाइ दिनु हुन अनुरोध गर्दछ ।

आनन्दभूमि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com
anandkutibihar@ntc.net.np

डा. सानुभाइज्यूको लेखको खण्डन (३)

- आचार्य धर्मवज्र (श्रीधर राणा)

डा. सानुभाइ डंगोलज्यूले 2500 Years Of Buddhism, pp.101 बाट उद्धृत "महासंघिकहरूको एक शाखा (महादेवका चेलाहरू) ले अर्हत्मा पनि कमजोरीहरू रहन्छन्... अर्हत्त्व नै पवित्रताको अन्तिम अवस्थिति होइन।" अनुच्छेदद्वारा महासंघिकहरूले अर्हत्वमा पनि कमी देख्न थालेको दर्शाई बुद्ध धर्ममा विकृति भित्र्याएको अभिप्राय दिन खोज्नुभएको छ। त्यसमा, थेरवादको व्याख्याप्रणालीले अर्हत्त्वलाई सर्वोच्च स्थान दियो र महासंघिक व्याख्याप्रणालीले अर्हत्वभन्दा पनि माथिको लक्ष्य बनाउन सकिने खुलापनको प्रावधान राखिदियो भन्दैमा पछिल्लोले विकृति भित्र्याएको अभिप्राय निकाल्न सकिँदैन किनकि यी दुवै व्याख्या प्रणालीहरूमा कसलाई आधिकारिक या मौलिक मान्ने भन्ने निर्णय गर्न अहिलेसम्म ठोस पुरातात्विक एवं ऐतिहासिक प्रमाण उपलब्ध छैन र साम्प्रदायिक निकायहरूको भनाइलाई आधार मान्न विद्वज्जगतले नसक्ने देखाइसकेका छन्। अलि गहिरिएर हेर्ने हो भने बरु थेरवादले पनि महायानले जस्तै बोधिसत्त्वलाई उच्चतम स्थानमा राखेको पाइन्छ। यसको उदाहरण अनुराधापुरको महाविहारको परम्परामा जातकको व्याख्यामा देख्न सकिन्छ। त्यहाँ पाइन्छ कि धेरै अगाडि सुमेध ऋषिले दीपङ्कर तथागतको साम्निध्यामा श्रावक लक्ष्य निर्वाण साक्षात्कार गर्ने क्षमता हुँदा हुँदै पनि करुणाले गर्दा त्यसलाई छोडेर सम्यक्सम्बुद्ध बन्ने प्रणिधान गरे र दीपङ्करले उनलाई भविष्यमा बुद्ध बन्नेछौं भनेर व्याकरण (भविष्यवाणी) गर्नुभयो अनि उनलाई आठ अञ्जली फूल चढाएर प्रदक्षिणा गर्नुभयो। त्यस्तै, त्यतिखेर त्यहाँ भएका उहाँका श्रावक अर्हत्हरूले पनि फूल चढाई प्रदक्षिणा गरे (Jataka I, PTS, pp.16)। यो प्रसङ्गले यति स्पष्ट पार्छ कि एक व्याकृत बोधिसत्त्वलाई सम्यक्सम्बुद्ध र अर्हत्हरूले पनि प्रदक्षिणा गरी सम्मान गर्दा रहेछन्। यसबाटै अर्हत्त्व र सम्यक्सम्बुद्धत्वको लक्ष्यको बीचको अन्तरलाई बुझ्न सकिन्छ। श्रीलङ्काका प्रसिद्ध थेरवादी विद्वान् भिक्षु त्रिपिटकवागीश्वराचार्य डा. बालपोल राहुल भन्नुहुन्छ, "Theravada, just like Mahayana places the Bodhisattva in the highest position" अर्थात्,

"थेरवादमा पनि महायान जस्तै बोधिसत्त्वलाई सर्वोच्च स्थान दिइएको छ" (Zen And The Taming Of The Bull; 1978, pp.75)। आफ्नै परम्पराका पिटकको पनि राम्रोसँग अध्ययन नगरी टुक्रा टाक्री अंशहरूको अध्ययनको आधारमा कलम चलाउने गर्नाले बुद्धधर्मका कतिपय गम्भीर पक्षहरूमा जनमानस र पाठकहरूमा अनावश्यक दृष्टि आवरण थपिन्छ भन्ने कुरा पनि थेरवादी लेखकहरूले (अभक्त कोरा विपश्यनाका साधकहरूले) ख्याल गर्नुपर्दछ।

अर्को कुरा, संयुक्त निकाय आदि थेरवाद पिटक र सर्वास्तिवादी संस्कृत पिटकहरूको अध्ययनबाट देखिन्छ कि अर्हत् कालुदाइले प्रायः भैसीले जस्तै मुख उग्राइरहन्थे, एक जना अर्हत् भिक्षु बाँदरभै एक रूखबाट अर्को रूखमा फाल हाल्ने गरिराख्थे, एक जना अर्हत् भिक्षुणी गणिकाले भै बारम्बार ऐनामा आफ्नो मुख हेर्दै सिँगारिराखिन्, एक ब्राह्मणजातीय अर्हत् भिक्षुले तात्कालीन ब्राह्मणले तल्लो जातलाई कृपा गरे जस्तो भाव निस्कने गरी ठूलो स्वरले सम्बोधन गर्थे इत्यादि इत्यादि। स्मृति-सम्प्रजन्यको अभ्यासबाट बन्ने अर्हत्हरूमा पनि यस्ता कुरा भेटिनुलाई कमजोरी नभनिराख्न सकिन्छ र ? एक तथागतमा त्यस्ता कमजोरी हुने कुरा कुनै पनि निकायका पिटकहरूले उल्लेख गरेका छैनन्। यसबाट बरु अर्हत्वभन्दा पनि विशिष्ट लक्ष्य बुद्धत्व हुन सक्दो रहेछ भन्ने कुराको पुष्टि हुन्छ।

डा. सानुभाइज्यूले दीघनिकायको परिनिब्बान सुत्तलाई आधार बनाएर थेरवादी दृष्टि अनुसारको बुद्ध सम्बन्धी धारणा शुद्ध हो भन्ने अभिप्रायले उल्लेख गर्दै उनीहरूले शाक्यमुनि बुद्धको व्यक्तित्वलाई स्वीकार गर्दा गर्दै पनि उहाँको उपदेशपालनामा बढ्दा जोड दिने गर्छन् भन्नुभएको छ। यहाँ विचारणीय छ कि बुद्ध सम्बन्धी धारणा केही कुराहरूमा निकायपिच्छे फरक भए पनि कुन धारणालाई शुद्ध, अविकृत र मौलिक या आधिकारिक मान्ने भन्ने कुरा अझै पनि अनिर्णित नै रहने छ जसको कारणको विषयमा हामीले धेरै पटक उल्लेख गरिसक्यौं। तर उपदेश पालनामा बढी जोड दिने केवल थेरवादले मात्र होइन सबै बौद्ध

निकायहरूले त्यही गर्दै आएका छन् । फरक यति हो कि उपदेशको व्याख्याप्रणाली (hermeneutics) चाहिँ आ-आफ्नै खालको छ । त्यसमा पनि एउटा विकृति र अर्को शुद्ध भन्न सकिने स्थिति केही पनि छैन । त्रिपिटकवागीश्वराचार्य डा। बाल्योल राहुलले “नागार्जुनले सन् १०० मा र असंग एवं वसुबन्धुले सन् ४०० मा आफ्नै नयाँ दर्शन खडा गरेका होइनन् अपि तु बुद्धवचनलाई नै पुनर्व्याख्या गरेका मात्र हुन्” (Zen and the Taming of the Bull, 1978, pp.79-85) भन्नुले यो कुरालाई इङ्गित गर्दछ ।

डा. सानुभाइ डंगोलज्यूले शाक्यमुनि बुद्धलाई देवाधिदेव मान्न थालेको कुरालाई विकृतिको अभिप्राय दिने गरी त्यसको दोष विशेष गरी महासाधिकलाई दिन खोज्नुभएको छ र अझै पछि आएर महायानले त्यसैलाई भनै बढाएको भन्न खोज्नुभएको छ । सर्वप्रथम त देवाधिदेव (देवातिदेव) को शाब्दिक अर्थ टी। डब्ल्यू. राइज डेविड्स को Pali-English Dictionary का अनुसार god of gods, i.e. divine beyond all divinities, a super-deva, epithet of Buddha (देवताका देवता याने सबै देवताहरूभन्दा पर दिव्य, एक उच्चतम-देव, बुद्धको एक उपाधि) र वामन शिवराम आटेको ‘संस्कृत-हिन्दी कोश’ का अनुसार ‘उच्चतम देवता’ भन्ने देखिन्छ जो पालि परम्पराको अर्थसँग मिल्छ ।

अब संयुक्त निकाय सगाथ वरग समिधिसुत्तमा शास्तालाई देवी-देवताले सधैं घेरिएको बताइएको छ, संयुक्त निकायकै सुन्दरिक् भारद्वाजसुत्तमा शास्ताले स्वयंलाई यक्ष भन्नुभएको छ, त्यसकै हेमवत सुत्तमा हजारौं यक्षहरूले शास्तामा शरण लिएको देखाइएको छ, दीघनिकायको सक्क सपञ्जा सुत्तमा शक्र लगायत अस्सी हजार देवताहरू उहाँको देशनाबाट स्रोत आपन्न भएको बताइएको छ, त्यसकै अम्बठ सुत्तमा शास्ताको वचनलाई सत्य सिद्ध गर्न वज्रपाणि (वजीरपाणी) आकाशमा तत्कालै खडा भएको कुरा छ, त्यसकै सोणदण्ड सुत्तमा सोणदण्डले शास्तासँग धेरै हजारौं देवताहरूले शरण लिएको कुरा गरेका छन्, मज्झिम निकायको चंकी सुत्तमा चंकीले भनेका छन् कि हजारौं देवी-देवताहरूले प्राणै अर्पण गरेर शास्तामा शरण लिएका छन् । यस्ता अनगिन्ती प्रसङ्गहरू थेरवादकै पालि सुत्तहरूमा पाइन्छन् । के त्यस्ता शास्तालाई देवातिदेव भन्नु बुद्धको व्यक्तित्वलाई बभने सन्दर्भमा विकृतिरितर ढल्केको ठान्न सकिन्छ ?

त्यति मात्र होइन, शास्तालाई त थेरवादको पालिवाइमयले नै ‘देवातिदेव’ भनेर छुयाछुयाती लेखेको छ । जस्तै :- चुल्लनिदेश

३०७, धम्मसङ्गणी अट्टकथा २, सुत्तनिपात ११३४, जातक (IV) १५८ या धम्मपद अट्टकथा १.१४७, विमानवत्थु ६४, विमानवत्थु अट्टकथा १८, मिलिन्दपञ्च २४१, २५८, ३६८, ३८४, महावत्थु १०३, २५७, २८३, २९१ आदि । यसरी, डा. सानुभाइज्यूले भनेजस्तो महासाधिक र महायानले बुद्धलाई देवाधिदेवको रूपमा हेर्न थालेको भन्न मिल्ने स्थिति छैन, किनकि थेरवादले पनि यसरी नै हेरेको छ ।

सानुभाइज्यूले अझै ‘उनीहरूले सहस्रकोटि कल्पदेखि नै उहाँ अस्तित्वमा रहनुभएको र उहाँको आयु अनन्तकल्पसम्म रहिरहने कुरामा विश्वास गर्छन्’ भन्नुभएको छ । यहाँनै उहाँले सम्यक्सम्बुद्धतामा त्रिकाय व्यवस्थालाई नबुझी दृष्टिकोण बनाउनुभएछ । शाक्यमुनिको आयु कल्पौसम्म रहने कुरा महायानले कतै गरेको छैन । न त त्यही सन्दर्भमा उहाँलाई लोकका पिता मानिएको छ । कतै कुनै स्तुतिपरक वाक्यांश या प्रस्तुतिमा त्यस्तो विशेषण दिइए पनि त्यहाँको अभिप्राय जगत्कै पिता (जगत्लाई रचना गर्ने बाबु समानका) भन्ने छैन र महायानले त्यस्तो अभिप्राय कतै पनि निकालेको छैन । त्यसको अर्थ जहिले पनि ‘शास्ता’ भन्ने सन्दर्भमा हुन्छ ।

सम्यक्सम्बुद्धहरूको ‘धर्मकाय’ हुन्छ जो एक प्रकारले निर्वाण धातु नै हो र त्यसको स्वरूप अनिर्वचनीय भए पनि लोकव्यवहारमा त्यो नित्य नै हुनेभएकोले (निर्वाणमा गएका बुद्ध फेरि सांसारिक प्राणी बनेर कहिल्यै नआउने भएकोले) त्यसलाई अनन्तकालसम्मै रहने भन्न खोजिएको हुन्छ । त्यो धर्मकायको ज्ञान या साक्षात्कार नै साँच्चिको बुद्धता हो र त्यसलाई नै ‘बुद्ध’ भनेर गहिराइमा बुझिने परम्परा ध्यानीहरूको रहिआएको छ । त्यसलाई निर्माणकाय ‘शाक्यमुनि’ सँग जोडेर बेमतलवको निष्कर्ष सानुभाइज्यूले निकाल्नुभएको छ ।

थाइल्याण्डका महाविपश्यनाचार्य आम्हान् चाले पनि आफ्नो मर्नलागेको शिष्यलाई दिएको पत्र ‘Our Real Home’ मा ‘शाक्यमुनि बुद्ध त निर्वाण गैसक्नुभयो, तर तिमी मर्दाखेरि आफूभित्रै वास्तवमा बुद्धलाई भेट्नेछौ जो नित्य बुद्ध हुन्’ भन्नुभएको छ । (Our Real Home; Ven. Ajhan Chah; Bodhi Leaves No. BIII; Buddhist Publication Society; Kandy, Sri Lanka; 1987) । उहाँले औल्याएको त्यही बुद्धलाई नै महायानमा ‘धर्मकाय’ भनिन्छ र बुद्धको ‘धर्मकाय’ लाई नै नित्य भनिएको हो ।

आषाढको अड्का बाँकी बूँदाहरूको विवेचना क्रमशः.....

धर्म के हो ?-२

कल्याण मित्र एस.एन. गोयन्का

धर्म पालन यही सम्झेर गर्नुपर्दछ कि धर्म सर्वजनीन हो, सर्वजन हितकारी छ। कुनै सम्प्रदाय-विशेष वर्ग विशेष या जाति विशेषसंग बाँधिएको छैन। यदि यस्तो भयो भने त्यसको शुद्धता नष्ट हुन्छ। धर्म तबसम्म शुद्ध हुन्छ। जबसम्म सर्वजनीन, सार्वदेशिक, सर्वकालिक हुन्छ। सबैको लागि एउटै किसिमको कल्याणकारी, मङ्गलकारी, हित-सुखकारी हुन्छ। सबैको लागि सरलतापूर्वक बिना हिचकिचाहट ग्रहण गर्न सकिने खालको हुन्छ।

शुद्ध वायुमण्डलमा रहनु, शुद्ध-स्वच्छ हावाको सेवन गर्नु, शरीर स्वच्छ राख्नु, सफा-सुगन्ध कपडा लगाउनु, शुद्ध स्वच्छ सात्विक भोजन यसैकारण गर्नु पर्ने हुन्छ। कि यो मेरो लागि हितकर छ, परन्तु यो केवल मेरो लागि मात्र नभएर, कुनै एक जातिविशेष, वर्गविशेष, सम्प्रदाय विशेषको लागि मात्र नभएर सबैको लागि समानरूपले हितकारी छ। केवल म मात्र होइन कुनै पनि व्यक्ति यदि अशुद्ध, अस्वस्थ वातावरणमा रहन्छ, गन्हाउने, विषैली वायु सेवन गर्छ, आफ्नो शरीर र वस्त्र फोहर राख्छ, अस्वच्छ-दूषित भोजन गर्छ भने आफ्नो स्वास्थ्यलाई हानि पुर्‍याउने हुन्छ, रोगी र दुःखी हुन्छ। यो नियम सर्वजनीन हो। कुनै एक व्यक्ति विशेष वा जातिविशेषमा मात्र यो नियमलाई हुने होइन। ठीक यसैप्रकार जब कोही आफ्नो मनलाई विकारद्वारा दूषित गर्छ वा विकृति गर्छ भने व्याकुल हुन्छ। उसको वात-पित्त-कफमा विषमता पैदा हुन्छ। ऊ रोगी हुन्छ। स्वास्थ्य-विज्ञानको सामान्य नियम सबैको तन, मनमा समानरूपले लागू हुने हुन्छ। प्रकृति यो कहिल्यै हेर्दैन कि यी नियमहरूको उलङ्घन गर्नेहरू को हुन्, कुन जातिका हुन्, कुन सम्प्रदायका हुन्। प्रकृति कुनै सम्प्रदाय विशेषका व्यक्तिलाई कृपा राख्दैन, नत अन्य कसैमाथि कोप गर्छिन्। मलेरिया, मलेरिया हो। मलेरिया न हिन्दू र मुस्लिम हो, न बौद्ध हो, न इसाई हो, न पारसी। त्यस्तै क्वीनैन क्वीनैन हो। त्यो हिन्दू हो, न बौद्ध, न जैन हो, न मुस्लिम न पारसी हो, न इसाई। त्यसरी नै यसबाट विमुक्त हुनु पनि न हिन्दू हो, न इसाई, न मुस्लिम, न जैन, न बौद्ध, न पारसी। विकारहरूबाट विमुक्त हुनु नै शुद्ध धर्म हो। अतः शुद्ध धर्म न बौद्ध हो, न जैन हो, न मुस्लिम हो, न इसाई हो, न पारसी। शुद्ध धर्म नै विकार विमुक्ति हो।

धर्म एउटा आदर्श जीवनशैली हो। सुखपूर्वक रहने पावन पद्धति हो। शान्ति प्राप्त गर्ने विमल बिद्या हो। सर्वजनकल्याणी आचार संहिता हो जुन सबैको लागि हो।

के शीलवान् हुनु, समाधिवान् हुनु, प्रज्ञावान् हुनु केवल

बौद्धहरूको मात्र धर्म हो ? अरुहरूको होइन ? के वीतराग, वीतद्वेष, वीतमोह हुनु केवल जैनहरूको मात्र धर्म हो ? अरुहरूको होइन ? के स्थितप्रज्ञ, अनासक्त, जीवनमुक्त हुनु केवल हिन्दूहरूको मात्र धर्म हो ? अरुहरूको होइन ? के प्रेम तथा करुणाले ओत-प्रोत भएर जन-सेवा गर्नु केवल इसाईहरूको मात्र धर्म हो ? अरुहरूको होइन ? के जात-पातको भेदभावबाट मुक्त रहेर सामाजिक समानताको जीवन जीउनु केवल मुसलमानहरूको मात्र धर्म हो ? अरुहरूको होइन ? धर्म पालन गर्नुको मुख्य उद्देश्य हो --हामी मानव बनौं। असल मानव बनौं। असल मानिस बन्यौं भने असल हिन्दू, असल बौद्ध, असल जैन, असल मुस्लिम, असल इसाई, र असल पारसी आदि बन्नेछौं। यदि असल मान्छे नै बन्न सकेनौं भने बौद्ध बनिरहैरै फाइदा भयो ? हिन्दू, इसाई, जैन र मुसलमान बनिरहैरै फाइदा के भयो ?

धर्मको यस शुद्धतालाई बुझ्नुहोस् र धारणा गर्नुहोस्। हामी सबैको जीवनमा शुद्ध धर्म जागोस्। निस्सार बोक्राहरूको अवमूल्यन होस्, उन्मूलन होस्, शुद्ध सारको सही मूल्याङ्कन होस् र प्रतिष्ठा होस्। शुद्ध धर्म जीवनको अङ्ग बनेर जाओस् यसैमा हाम्रो वास्तविक कल्याण, वास्तविक मङ्गल समाहित भएको छ।

समाप्त

पाप कर्म कहिल्यै नगर्नु।

पुण्य गर्दै जानु।

आफ्नो (मन) चित्तलाई शुद्ध गर्नु

यहि नै बुद्धको उपदेश हो।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल।
फोन नं: ४२२५६२५, ४२४४९७३, फ्याक्स: ४२२९८५५
ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस्।

महाप्रलय छाल सुनामी र बुद्धधर्म-२ समुद्रवाणीज जातक

भिक्षु सुजनकिर्ति

बल्भरह्याम्टन, गप

पूर्व समयमा वाराणसी नामको देशमा केहि शिपालु सिकर्मीहरू बसोबास गरेका थिए। उनिहरूको नाम धेरै टाढा टाढासम्म फैलेको थियो। त्यसैको फलतः हामी तपाईंहरूलाई यस्तो प्रकारको घरायसी सामान बनाइदिन्छौं। उस्तो सामानहरू बनाइदिनेछौं भन्दै नयाँ नयाँ सामानहरूको लागि धेरै मानिसहरूसंग ऋण लिए। तर ग्राहकहरूको आवश्यकता अनुसार सामान बनाएर दिन सकेनन्। उनीहरूलाई देख्नेहरूले दोषारोपण गर्ने तथा कष्ट दिन थाले। ऋण चुक्ता गर्नको लागि मानिसहरू आउन थाले तर उनीहरूसंग ऋण चुक्ता गर्ने पैसा थिएन। त्यसैले यस्तो अपमानबाट बच्नको लागि ती सिकर्मीहरू बिदेश जाने विचारले एउटा डुङ्गा बनाएर त्यस शहरबाट निस्के। उनिहरू खोला नालाहरू पार गर्दै समुन्द्रमा पुगे र हावाको वेग अनुसार यता उता हुँदै एउटा सानो टापुमा पुगे। यो टापु धान, रूख, उखु, केरा आदि ना-ना प्रकारका अन्न तथा फलफूलहरूले भरिभराउ थियो। ती स्वयं उत्पन्न हुने गर्दथे। कसैले खेति गर्नु पर्दैनथ्यो।

यो टापुमा पहिले नै एउटा मानिस आएर बसि सकेका थिए। त्यो मानिस त्यस टापुको सम्पन्नतामा सुख र आरामका साथ बसेको थियो केहि काम गर्नु पर्दैन थियो। उ त्यहाको प्रकृतिसंग समताभावले रहेको थियो। केहि काम गर्नु पर्दैन थियो। उस्को शरीर इष्टपुष्ट र ठूलो थियो नयाँ आगन्तुकहरूले उस्लाई राक्षस सम्झी मार्न लागेका थिए तर कुशल वार्तालाप पश्चात उनिहरूलाई त्यस टापुमा स्वागत गर्‍यो। साथमा भन्यो तिमीहरू आफ्नो पुण्यको प्रभावले यहाँपुग्यौ। यहाँ केहि काम गर्नु पर्दैन, सबै आफै उत्पन्न भइका छन्। र त्यसको अन्त्य छैन।

यहाँ हामी बसेका कुनै प्रकारको भय त छैन ? भन्ने प्रश्नको उत्तरमा अरू त भय छैन तर अमनुष्य (भूत) देव (sylvan deities) गृहीत वा बास गर्दछन्। उहाहरू शयद यदि तिमीहरूले जथाभावी दिशापिशाब गरेर छोडेर गएमा क्रोधित हुन सक्छन्। त्यसैले दिशापिशाब गर्दा छोपेर आउने गर्नुपर्दछ। यहाँको वातावरणलाई सन्तुलन गरीराख्नु पर्दछ। यहाँ यहि नै एउटा डर छ अरू छैन। अप्रमादी भएर बस्नुपर्दछ।

उनिहरू त्यो टापुमा सुखपूर्वक रहन थाले। धेरै वर्षपछि उनिहरूले उखुको रंसलाई सरबत बनाएर खान थाले र पछि त्यहि मादक पदार्थको रूपमा बनाएर पिउन थाल्यो। मादक पदार्थको सेवन पश्चात गर्न नहुने कार्यहरू पनि गर्न थाले। नसाले मात्तीन्दै गाउँदै जथाभावी दिशापिशाब गर्ने र फोहर गर्न

थाले र प्रमादि भएर बस्न थाले सरसफाई देखी टाढीन थाले र हँदा हुँदै सारा टापु नै घृणित हुन थाल्यो।

यसरी टापुलाई दूषित बनाएको कारणले यहाँ बास बस्ने अमनुष्यहरू चिन्तित हुन थाले। अमनुष्यहरूमा कोहि क्रोधित भए र उनिहरूको सभामा निर्णयको लागि जाहेर गर्‍यो। उहाँहरूको देवसभामा टापुलाई समुन्द्र पानीले अब आउने पूर्णिमाको रातमा चन्द्रमाको उदय संगै सफा गर्ने निर्णय भयो।

अमनुष्यहरूमा (देव वा भूत) पनि एक दयालु देव मानिसहरूको अगाडी आएर अब आउने पूर्णिमाको रातमा ठूलो छाल आएर यो टापुलाई सफा गर्दैछन्। त्यसैले यो टापुलाई छोडेर जाऊ। त्यस्तैमा अर्को क्रोधि अमनुष्य आएर उसले भनेको ठिक होइन भन्न आए। यी दुई अमनुष्यहरूको कुराले उनिहरू दुई पक्षमा विभाजन भए। एक समुह अलिच्छ, लोभि र कामभोगमा रमाउने व्यक्तिको सथमा गए। उस्ले तिमीहरू डराउनु पर्दैन पछि आउने देवले भनेकै ठिक छ, केहि पनि हुँदैन। प्रमादी समुहका प्रमुखले आफ्ना अनुयायीहरूलाई यस्तो भने

“यो त्वेव अयं दक्खिणायं दिसायं, खेमं पक्कोति तस्स सच्चं।

न उत्तरो वेदि भयाभयस्स, मा भेथ, किं सोचथ मोधह्वो ॥

अर्थात दक्षिणमा बसेर भन्ने देव संत्य हो, उत्तरमा बसेर भन्ने देव भय र डरलाई जान्दैन। डराउनु पर्दैन, केहि सोच्नु पर्दैन, प्रसन्न भएर बस।” अर्को समुह एक अप्रमादी पण्डितजनका साथ लागे। त्यसैले अप्रमादी भएर दुवै अनुमण्यले भनेको कुरालाई केलाएर एउटै कुरा भन्न आएको छ त्यसैले यो आवस् वा नआवोस् प्रमादी हुनुहुँदैन। अप्रमाद पूर्वक तयार भइराख्नु नै उत्तम हुनेछ। साथमा यसरी कुशलोपायले सब्बे समागमो करोम नावं, दोणिं दलहं सब्बयन्तूपपन्न। अर्थात हामी सबै मिलेर यन्त्रयुक्त दृढ एक डुङ्गा बनाऊ। यति भनुर वहानाको साथ दिनेहरूलाई लिएर एउटा डुङ्गाको तयार गर्न थाले। अप्रमाद समुहका प्रमुखले आफ्ना अनुयायीहरूलाई यस्तो भने:

जसरी यी अमनुष्यहरू परस्पर विरोधि कुरा भनिरहेको छ, त्यो एकै भएको र कल्याणको नै कुरा भन्दैछ। त्यसैले मेरो, कुरालाई सुन र त्यसमा हाम्रो सिध विनाश हुने छैन।

न वे सुगण्हं पठमेन सेरू, कनिरू, आपाथगतं गहेत्वा।

यो चोध मञ्जं पविचेय्य गण्हति, स वे नरो सेरू उपेति ठान् ॥

पहिले जस्तो जस्तो भन्यो त्यसलाई नै श्रेष्ठ सम्झनु ठिक छैन र दोश्रोले भनेको पनि । जस्तो सुन्यो त्यसलाई बिचार पूर्वक सत्यलाई ग्रहण गर्छ, त्यस व्यक्तिले नै श्रेष्ठपदलाई प्राप्त गर्न सक्दछ ।

पूर्णमाको रातमा समुन्द्रबाट ठूलो छाल निस्क्यो । पहिलो भट्टकाले घुँडासम्म आयो । यो भट्टकालाई देखेर अप्रमादी पण्डितको समुह डुङ्गामा बसेर त्यहाँबाट निस्क्यो । तर कामभोगमा बिलिन भएको प्रमादीको साथमा लाग्नेहरूले यो केहि होइन अब आउदै नभनेर ख्याल गरेनन् । समुन्द्रको छाल दोस्रो पटक कम्मर सम्म आयो, र पटक पटक गर्दै सारा टापुलाई समुन्द्रको पानीले बगायो । काम भोगमा बिलिन सबैजनाले यो छालमा परेर ज्यान गुमाउनु पर्‍यो । अन्तमा भगवान बुद्धले भिक्षुसंगलाई यस्तो आज्ञा गर्नुभयो “अनागत पटिकयिराथ किच्चं मामं किच्चं किच्चकालं व्यधेसि । तं तादिसं पटिकतकिच्चकारिं, न तं किच्चं किच्चकाले व्यधेसि”॥

अर्थात् भविष्यको लागि गरेको -(कल्याणकारी) कर्तव्यलाई गर यदि त्यो काम गर्दा केहि बाधाहरू छैनन् । जो भविष्यको लागि कल्याणकारी कार्य गर्छ उसलाई कार्यको समयमा त्यो कार्यले बाधा पुऱ्याउँदैन । त्यसैले अप्रमाद पूर्वक सुनेका कुरालाई केलाएर एक पण्डितले धेरै मानिसहरूको ज्यान जोगाएर एक सुरक्षित स्थानमा पुऱ्यायो ।

तुलनात्मक अध्ययन

यस जातक कथानुसार प्राकृतिक नियमलाई उल्लंघन र प्रमादको कारण भएको अकुशल कर्मको फलस्वरूप प्रलयात्मक छालमा परेर जीवन गुमाउनु पर्‍यो । यस जातकलाई हामी यो हालै भएको महाप्रलयात्मक समुन्द्र छाल सुनामीसंग तुलनात्मक अध्ययन गर्न सक्दछौं । दुबै घटना एकै प्रकारको प्रलयात्मकछालले नै सारा टापुलाई तहस नहस बनाएका थिए । प्रमादीहरू केहि हुँदैन भन्दैमा ज्यान गुमाउनु पर्‍यो भने अप्रमाद पूर्वक चारैतिरको बिचार बाहिर आउनेहरूले आफ्नो ज्यान जोगाए । तर यहाँ हालै भएको सुनामीमा पर्नेहरू नराम्रा वा अकुशल कार्य गर्नेहरू भएकोले यो परिणाम भोग्नु पर्‍यो भन्न खोजिएको भने होइन । कोहि असल पनि थिए र राम्रा व्यक्तिहरू पनि थिए । सधैं धर्म र राम्रा काममा लागेकाहरू पनि यसमा परेका छन् । तर कस्ले भन्न सक्छ की : उनिहरूले कस्तो कुशल अकुशल कार्य गरेको छ । यो जन्ममा वा बितेका जन्महरूमा कति राम्रा र नराम्रा कामहरू गरेका हुन सक्छन् । त्यसको लेखा जोखा हामी गर्न सक्दैनौं ।

तर यहाँ बिचारणीय तथ्य के छ भने यो सुनामीले खाली ११ वटा देशहरूलाई मात्र क्षति पुऱ्याए । ती देशहरूको धनसम्पत्तिको त क्षति भयो तर मानिसको थोरैमात्रमा भएको देखिन्छ । अर्थात् ती देशका जनताहरू यो घटनामा अरू देशबाट आएकाहरूको तुलनामा कमी भएको छ । यो सुनामीको महाछालले

क्षतिग्रष्ट स्थानहरूमा बस्नेहरू धेरैजना कुनै न कुनैकाम विशेषले त्यहाँबाट बाहिर निस्केको देखिन्छ र सुनिन्छ । कोहि एकहप्ता पहिले त कोहि एकदिन पहिले, कोहि एकरात पहिले त कोहि एक क्षण पहिले, दिनमा काम गर्ने कोहि केहि दिनको लागि रातको पालोमा सन्यो त सधैं बिहान देखि काममा जानुपर्नेलाई बिदा पर्‍यो । यसरी ती मानिसहरू प्रभावित क्षेत्रहरूबाट केहि न केहि कारणबाट त्यहाँ देखि टाढिए । तर त्यसको ठिक उल्टो सधैं सुरक्षित स्थानमा बास बस्नेहरू, समुन्द्रको किनार देखि धेरै टाढा बसेकाहरू इस स्थानमा आएर यो घटनामा ज्यान गुमाए वा घाइते भए । सुनामीले क्षतिग्रष्ट स्थानहरू भन्दा हजारौंमाइलको दूरीमा रहेका जस्तै पोल्याण्ड, इंगल्याण्ड, अमेरिका यूरोप आदि देशहरूबाट ती स्थानहरूमा पुगे । कोहि बिदाको दिनलाई सुखद रूपमा मनाउन आए त कोहि आफन्तहरूको सम्झनामा भेटको लागि, कोहि काम विशेषले त कोहि मनोरञ्जनको लागि तर ती सबैले यो भयानाक प्रलयात्मक समुन्द्र छाललाई सामना गर्नु पर्‍यो । सुखका क्षणहरू दुखमा परिवर्तन भइदियो

यस घटनामापरेर मर्नेहरूको सिमा रहेन । लाखौं मानिसको ज्यान गयो, हजारौं लापत्ता भए भने हजारौं घाइते अवस्थामा परे । अर्को तर्फ यो घटनाको केहि दिन पश्चात पनि कोहि जिवित अवस्थामा फेला परे भने कोहि दुई तीनदिन सम्म रूखको टुप्पोको सहारामा त कोहि कुनै कुनामा फसेर जीवित अवस्थामा रहे । यो कस्तो विडम्बना, यसको शोकको सिमा रहेन । जसलाई आजको यो बैज्ञानिकहरूको प्रख्यात प्रयोगशालाहरूबाट नै यसको उत्तर दिन सके, न यो त भगवान कै कृपा हो भनेर सहेर छोड्न सके । यो घटनाको दुख सारा संसारको लागि नै असह्य भयो र सहयोगकोद्वारा बरयो र बगी नै रहेका छन् । विभिन्न धार्मिक, सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू सहयोगका सामानहरू क्षतिग्रस्त स्थानहरूमा पुऱ्याउनको लागि दिनरात मेहनत गर्दैछन् ।

यो महाप्रलयात्मक छाल सुनामी कसरी भयो र किन यसप्रकारले ठूलो क्षतिपूर्ण दुर्घटना भयो भन्ने प्रश्नको उत्तरमा महासागरको भित्र आएको भुईँचालोले चट्टान चर्को र तलमाथी भयो । जब तल गयो सारा पानीलाई सोसेर लियो भने जब बराबरीमा आइ त महाछाल लिएर फर्को । यसरी महासागरमा आएको भुईँचालो, समुन्द्र छाल, चट्टान फाटेर आदिको कारणले नै यो घटना घट्यो, भयो भनेर बैज्ञानिकहरूले भुगोलशास्त्रको आधारमा यी प्रश्नहरूको उत्तर दिए । साथमा नक्कलि सुनामीलाई कम्प्युटराइज गरेर जसरी आएको हो त्यस्तै नै बनाएर सारा संसारलाई पनि देखायो । फेरी यस्ता सुनामी भविष्यमा पुनः आएमा सतर्कता र सावधानीका लागि तयारीहरू भए भने यसको अध्ययनको लागि बैज्ञानिक प्रयोगालाहरू पनि तयार भए ।

यो घटनालाई लिएर बुद्धधर्म खालि भौगोलिक सम्भावनामा

मात्र सिमित रहेन र हुदैन । यो प्राकृतिक प्रकोपलाई बुद्धधर्मानुसार ५ भागमा विभाजन गरिएको छ ।

क) उत्तुनियाम वातावरण सम्बन्धि प्राकृतिक नियम यो उत्तुनियामले चारप्रकारका संवट, संवट्टाणी, विवट्ट, विवट्टाणी कल्पका गति क्रमलाई निर्धारित गर्दछ । त्यसकारणले यो नियामको अध्ययनबाट हेमन्त, ग्रीष्म र वर्षाका क्रमलाई निर्धारण गर्न सकिन्छ । यी नियाम धर्महरू स्वभाविक धर्महरू हुन । योकुनै देव वा ईस्वर वा कर्ताको कारणबाट हुने होइन । यसरी स्वभाव धर्ममा अविपरित रूपमा आधारित भएको हुनाले उत्तु भनेको हो ।

ख) विजिनियाम विज वा उज्जनि सम्बन्धि प्राकृतिक नियम अर्थात बीउ वा बीज । साधारणतया बीज भन्नाले मूलको अर्थमा पनि लिने गर्दछ । बीजको कारणबाट विपरित नहुने स्वभाव भएको गुणको कारण जे जति पनि हुन्छ त्यसैलाई बीज नियाम भनिन्छ । यो पनि प्राकृतिक स्वभाव हो कुनै सृष्टिकर्ताको खेल होइन ।

ग) कम्मनियाम मानिसहरूको काम विषय प्राकृतिक नियम अर्थात हामी मानिसहरूले गर्ने कुशल र अकुशल कार्यलाई कर्म भनिन्छ । भगवान बुद्धकानुसार चेतनायुक्त कर्मलाई नै कुशल वा अकुशल कर्म भनेको छ, जस्को फल भोगी हामी आफै हुनेछौं । “चेतनाह भिक्खवे, कम्मं वदामी” त्यसैले काय, वचन र मनद्वारा गरिने सम्पूर्ण कर्महरू चेतनाको कारण हुने गर्दछ । कम्म नियाम भन्नाले कुशल वा अकुशल कर्मको फल निश्चित रूपमा तदानुरूप नै परिणाम निसकनु हो ।

यस कर्मनियामको अनुसार यदि कोहि धन सम्पत्तिको आर्जनको लागि दिनरात नै मेहनत गरेर पति धार्मिक विचार र सिद्धान्तले उत्साह बढेर कुशलकर्महरू संचय गर्दछ र साथै धर्माचरणमा लागेका छन् भने ती मानिसहरूले शुरूमा अनेक प्रकारका दुःखकष्टहरू भोग्नु परेपनि कुशलकर्मको हेतुले केहि समय पश्चात आनन्द अनुभव गर्नेछन् । भगवान बुद्धले अंगुत्तर निकायमा भन्नुभएको छ : त्यस्तो ठाउँ वा स्थान कहिं छैन जहाँ अकुशल कर्मबाट प्रिय, राम्रो, सुन्दर आदि फल प्राप्त हुन सक्छ ।

घ) चित्तनियाम चित्तले कामगर्ने सम्बन्धि प्राकृतिक नियम, विचारणिय हुनु अर्थात कुनै पनि विषयमा अनुसन्धान वा अवेषण गर्नलाई पनि चित्तनियाममा लिने गरिन्छ । विचार वा मनकै कारण सम्पूर्ण कार्य भइरहेको छ । यो विज्ञानको सहयोगमा उत्पन्न हुने गर्दछ । त्यहि विज्ञान केहि समय पश्चात कार्यमा परिणत हुने गर्दछ ।

ड) धम्मनियाम हेतु र फल वा कारण र प्रतिफलको परस्पर सम्बन्धको प्राकृतिक नियम अर्थात धारेतीति धम्मो आफ्नो

स्वभावलाई यथावत धारण गर्ने स्वभावलाई धर्म भनिन्छ । धर्मले कुनै पनि कार्यसंग सम्बन्धित हेतुलाई धारणा गर्दछ र कारणसंग सम्बन्धित प्रत्ययलाई धारण गर्दछ । सुलभ अर्थ हो त्यो भएर यो हुन्छ । त्यो उत्पन्न भएर यो हुन्छ । त्यो नभएमा यो हुनेछैन । त्यो अन्त भएमा यो पनि अन्त हुनेछ । (दीघनिकाय अट्ठकथा (da. 432)

यहाँ यो सुनामीको घटनालाई विजिनियाम, कम्मनियाम र चित्तनियामको आधारमा लिने हो भने अलि अबुभदो वा पत्यार नलाग्दो भएपनि उत्तर त कारणजनक नै हुन्छन् तर यदि उत्तुनियाम अर्थात ऋतु वा प्राकृतिक वातावरणमा भएका फेरबदलका आधारमा लिने हो भने थोरैमात्रामा मात्र अविश्वासको औला उठ्नसक्ला र सबैले होला नै भन्ने सकारात्मक उत्तर दिनेछन् । तर यस घटनालाई लिएर प्राकृतिक फेरबदल मात्रै पनि भन्न सकिदैन । साथमा हामीले प्रकृतिमा गरेका दुर्गन्ध वा अकुशल अनैतिकतालाई (कम्म नियाम) जो अनैतिक कार्यहरू गरेर बीज बनायौं मात्रै नै भन्न सक्छौं वा विजिनियाम अकुशल कर्मको बीज वा चित्त नियामलाई मात्रै पनि पूरा आधार बनाउन सक्दैनौं । तर यसको यथार्थतालाई बुझ्न धर्मनियामको आधारमा मात्रै राम्रो उत्तर पाउन सकिन्छ ।

बुद्धधर्मानुसार कुनैपनि घटनाहरू एउटै कारणबाट उत्पन्न हुन सक्दैन विभिन्न कारणहरूको मिश्रणले गर्दा नै उत्पन्न भएको हुन्छ । त्यस्को कारण यो भयो, यसको कारण त्यो भयो यो सिद्धान्त धेरै नै सकारात्मक छ । त्यसैले यो सुनामीलाई पनि धेरैजसोले भने भै खालि वातावरण परिवर्तनको कारण (उत्तुनियाम) मात्र भन्न सकिन्न । साथै यो हामी मानिसहरूले गरेका अकुशल कर्ममा (कम्मनियाम) मात्रैपनि भन्न सकिन्न । चित्तनियाम वा प्रमादीका कारणले गर्दा प्रकृतिलाई हेलचक्राई गऱ्यौं, लापरवाही गऱ्यौं । यसरी प्रमादका कारण अकुशल कार्यहरू हामीबाट प्रकृतिमा भयो (कम्मनियाम) यहि अकुशल प्रकृतिलाई लापरवाही रूपमा गरेका कार्यहरूका कारण वातावरणमा परिवर्तन भयो र त्यहि परिवर्तनको फलरूपरूप यसरी दुर्घटना भयो (विजिनियाम) । यसरी भन्दा हामीमा शायद केहि न केहि शंकाका कुराहरू मनमा उत्पन्न हुन सक्छन् की यो दुर्घटना स्थानहरूमा नबसेकाहरूको के दोष थियो र ? उनीहरू त खालि घुम्नको लागि वा मनोरञ्जनको लागि गएका थिए । यदि वातावरणमा ल्याएको परिवर्तन भएको भए त्यहाँकै बासिन्दाहरूले किन थोरैमात्रामा ज्यान गुमाए ? आदि ना-ना प्रश्नहरूको थुम्को अवश्य बन्नेछ । त्यसैले धम्मनियामकानुसार यो दुखद घटना कुनै एक कारणबाट नभई विभिन्न कारणहरूको सम्बन्धका कारण भएको जनाउँदछ । अर्थात यहाँ भन्न खोजेको तात्पर्य कुनै पनि घटनाहरू अकस्मात वा कुनै दैवको कारणले हुन सक्दैन । यो घटनाको पछाडी धेरै कारणहरूले घेरेका हुन्छन् र

ती कारणहरू सबै यस पञ्चनियाम अर्थात यी पाँच प्रकारका प्राकृतिक नियमहरू संग सम्बन्धित भएको देखिन्छ ।

जे होस् यो सुनामी सुखदका क्षणहरूको आरम्भमा आएर दुखदमा परिणत गरिदियो । सारा संसारको आँखाबाट आँसु झरियो । यो जुनसुकै कारणहरूबाट घटेको भएको भएपनि यो घटना घट्यो । अबको लागि बुद्धधर्मले दुइवटा कुराहरूलाई स्पष्टता दिन्छ त्यो हो मैत्री भाव र करुणा दया र माया । “दुःखीको सेवा मलाई नै गरेका” हो भनि भगवान बुद्धले एक मृत्युको पर्खाइमा बसेका भिक्षुको सेवा पश्चात भन्नुभएको यो वाक्यले हामीहरूलाई यो सुनामी पिडितलाई सहयोग गर्नतिर उक्साउदछ । त्यसैले हाम्रो पहिलो कर्तव्यमा यो सुनामीमा परेर बितेकाहरू प्रति मैत्रि चित्तले पुण्य छोडीदिनु जुन स्थानमा पुगेका छन् त्यस स्थानमा उनिहरूको लागि कुनै दुःख कष्टहरू नहोस् भनि पुण्य छोडीदिनु तथा यस घटनाबाट पिडीतहरूलाई मानसिक र भौतिक आवश्यकिय वस्तुहरूको पूर्ति र फेरी दैनिक जीवनलाई खुशिया बदल्नको लागि हौसलाहरू दिनु आदि हो । जसरी पटाचाराले आफ्ना हिरा जस्ता मायालु छोराहरूका साथै आफुलाई मुटु भै माया गर्ने पतिको ज्यान आफ्नो आँखाको अगाडी हेर्दा हेर्दै लग्यो आफ्ना आमाबुबाको सहारामा बाकि जीवन व्यतित गर्नेछु भनी घरमा पुग्दा वर्षात र भुईँचालोले वहाँहरू सबैले पनि प्राण त्याग गरिसकेको थियो । यस्तो दुःखद घटनाले गर्दा यो दुखाईलाई सहन नसकि आफ्नो स्मृतिलाई गुमाउनु पगेकी थिई । मानसिक रूपले पागल भएकी थिइन । तर भगवान बुद्धको भेटसँगै वहाँको अपार मैत्रिपूर्ण वचन र करुणाको प्रभावले उनले आफ्नो स्मृतिलाई फिर्ता गरिन साथमा उनले पनि यो परिवर्तनशील संसारलाई बुझेर पुनः नया जीवनको शुरूवात गरिन् । त्यसैले यो सुनामीमा परेर दुखद स्थितिमा पुगेकाहरूकाहरूमा धेरै छन् जो मानसिक रूपमा बिरामी भएका छन् कोहि आफन्तहरूलाई गुमाएर तः कोहि धनसम्पत्तिको नाश भएर । त्यसैले उनीहरू प्रति मैत्रीभाव र करुणाले सहयोग वा त्यागको भावना जगाउनु नै उत्तम मंगल तथा कुशल कर्महरू मध्येमा पनि अग्रमा आउनेछ । “जस्ले दुखीको सहयोग गर्दछ उसले मलाई सेवा गर्दछ” भनेर भगवान बुद्धले भन्नु भएको छ

भने “जस्ले धर्मलाई चिन्छ उसले मलाई देख्छ” । त्यसैले चाहे बौद्ध होस् या कुनै अरू धर्मको होस् जस्ले मैत्रि र करुणाको भावले दुखीहरूको सेवा गर्दछ, उसले नै धर्मलाई राम्ररी चिन्नेछ । यसरी आवश्यक पर्नेहरूको सहयोग गरी परित्यागको भावनालाई जगाई उनिहरूको लागि सब्दो सहयोगका साथै पछि पछि पुनः यस्ता दुर्घटनाहरू नहोस् भन्ने आशाका साथ कुशल कार्यको सञ्चय गर्नु, अकुशल कार्यबाट सकेसम्म टाढा रहनु, र कहिल्यै दुष्कार्य नगर्ने तथा सकेसम्म अरूको भलो गर्नु नसके कुभलो नगर्नु नै मनुष्य जीवनको लागि उत्तम मंगल हुनेछ ।

भवतु सब्ब मंगलं ॥

शान्ति चाहियो

अशान्ति होइन हाम्रो देशलाई शान्ति चाहियो
बजेटलाई राखेको धन जति नेतालाई धुस खुवाइयो
अलिकति नारा लायो कि थाक्ने
भ्रष्टाचारी नेताहरू सबै प्रधानमन्त्रीको कुर्सी ताक्ने
नेताहरू शान्ति ल्याऊ छु भनि अगाडि लाग्ने
अलिकति धुस खाइयो कि विदेशतिर भाग्ने ।

-सरोज तिमल्सेना

श्री आजाद मावि काभ्रे, कक्षा ७

कलम

सानोदेखि लिएर ठूलोसम्म हुने
स्कुल जान, अफिस जान नभई नहुने
सानालाई पनि कलम ठूलालाई पनि कलम
जिन्दगीको हरेक क्षेत्रमा मेरो साथी कलम
दुःख, सुख दुवैमा साथ दिने
धनी, गरीब दुवै कहाँ बस्ने
जातपातको भेदभाव नगरी
सबैसँग बस्ने मेरो साथी कलम ।

-कुमार उप्रेती

कक्षा : ६

आनन्दभूमि

सूचना

विद्वान लेखक महोदयहरूले आफ्ना पठनीय,
खोजमूलक रचना उपलब्ध गराई आनन्दभूमि

बौद्ध मासिकलाई सहयोग गर्नुहोस् -

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkuti@mail.com,

anandkutibihar@ntc.net.np

आजीवन ग्राहक महानुभावहरूलाई विशेष अनुरोध

गत ३३ वर्षदेखि यस आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूवाट प्रकाशित हुँदै आइरहेको आनन्दभूमि मासिकका आजीवन ग्राहकहरूलाई विभिन्न कारणवश नियमित रूपमा उपलब्ध गराउन नसकेकोमा क्षमाप्रार्थी छौं। यसलाई अझ परिमार्जित र परिष्कृत रूप दिएर अधिराज्यव्यापी र विभिन्न मित्रराष्ट्रमा समेत पुर्‍याउने लक्ष्यलाई साकार पार्न र आजीवन ग्राहकहरूलाई पनि नियमित उपलब्ध गराउनको लागि यहाँबाट पनि सहयोगको अपेक्षा राख्छौं। यसलाई तपाईंबाट निम्नानुसार सहयोग गर्न सक्नु हुन्छ।

- १) सक्दो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएर।
- २) आफ्नो तर्फबाट सकेसम्म ४-५ जना ग्राहक बनाइ दिएर।
- ३) आफ्नो परिचयमा रहेका विभिन्न उद्योग, व्यापारिक प्रतिस्थान, साहु महाजनहरूबाट विज्ञापन उपलब्ध गराएर।
- ४) आफुलाई जानकारी भएका विभिन्न बौद्ध गतिविधिहरू यसमा समाचार प्रकाशनार्थ उपलब्ध गराएर।
- ५) यसलाई अझ बढि पठनीय र रोचक बनाउनको लागि आवश्यक सुझाव दिएर।

यसको वितरण व्यवस्था चुस्त दुरुस्त बनाउनको लागि ग्राहकको व्यवस्था निम्न बमोजिम गरिएको छ:-
 क) नजिकको विहार वा तपाईंको घर, पसलबाट प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक रु. १५०/- र दुई वर्षको रु. २७५/-
 ख) आफ्नै घरमा प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक रु. १७५/- र दुई वर्षको रु. ३२५/-
 नेपालको पहिलो बौद्ध मासिकलाई चिरस्थायी बनाउनको लागि सक्दो सहयोग गर्नु भई बुद्धधर्म, प्रचारप्रसारमा टेवा पुर्‍याउनु हुनेछ। धन्यवाद।

व्यवस्थापक

SKYWORTH MULTI MEDIA

- *Surround sound system
- *Full multisystem with secam
- *LG picture tube
- *PCB sanyo 3y12
- *Child Lock
- *AV stereo
- *Full function Remote control

5 Years
Warranty

SKYWORTH
COLOR TELEVISION

KIRARA
APPLIANCES

TOYO AC

GAS STOVE

RICE COOKER

CD/VCD/DVD/MP3

Shower Bath

Marketed by: **KIRARA** ELECTRONICS NEPAL
 Fax: 4228401. Email: Kirara@vianet.com.np

‘परियति शिक्षा’ एक अनुभव

शिक्षा विभिन्न किसिमका हुन्छन् । ती हरेक खाले शिक्षाबाट मानिसहरूले बाह्य ज्ञान पाउँदछन् र यसरी आफूले प्राप्त गरेको ज्ञानबाट नयाँ, नयाँ प्रविधि पत्ता लगाउनु, नयाँ आविस्कार गर्नु आदि धेरै कार्यहरू गर्न सकिन्छन् । प्रतिफल स्वरूप धेरै उच्च भन्दा उच्च स्थानमा पुगी सम्पन्न पनि हुन सकिन्छ । तर यति हुँदा हुँदै पनि उस्तै आफ्नो मनमा भने पूर्णरूपले सन्तुष्टि प्राप्त गर्न भने सकिन्न किनकी उसले आफूले अनुसन्धान र अन्वेषण गरी सफलता प्राप्त गरेका आविस्कारबाट सन्तुष्टि त हुन्छ नै । तर पनि उ त्यो भन्दा माथिल्लो तहको वा उच्चतम आविस्कार गर्न उत्तिकै तल्लिन पनि हुन्छ । तर जब उसले त्यस विषयमा सफलता हासिल गर्न नसकोमा उ मानसिक रूपमा असन्तुलित हुनपुग्दछ जसलाई हामी पागलको संज्ञा दिन्छौ । र यही उसको लागि दुखको कुरो हुनेछ । यदि सफलता नै हात परे पनि उसमा अर्को चाहानाको विषयले डेरा जमाईकेको हुन्छ । यसरी अनगिन्ति चाहाना र आर्कंशाले सन्तुष्टि प्राप्त मिल्दैन । तसर्थ शिक्षाले बाहिरी सुख सन्तुष्टि त अवश्य प्राप्त गर्न सकिएला तर आत्मिक सुख र सन्तोषको अनुभूति भने गर्न सकिन्न ।

त्यसैले आधुनिक समाजको प्रत्येक व्यक्तिलाई आधुनिक शिक्षाको साथ साथै जीवनका हरेक मोडहरूलाई पनि एक सहज स्थितिको रूपमा लिन सकिने नैतिक शिक्षा दिने सुत्राधारको रूपमा रहेको बुद्धोपदेशित सुत्रहरूलाई समाहित गरी सहज र सरल रूपमा बुझ्न सकिने अध्ययन र अध्यापन गरिन्दै आएको “परियति शिक्षा” को ज्ञान हुनु पनि आवश्यक छ । हुन त: “परियति शिक्षा” बुद्ध धर्म मान्नेहरूका बालबच्चाहरूले मात्र अध्ययन गरेको पाइन्छ अन्य मार्गीहरूलाई यतातिर आकर्षित गर्न नसकेको जस्तो भइरहेछ । यसले गर्दा यो बौद्धधर्म, मात्र नेवार समुदायको हो की, जस्तो भई हामी अन्य समुदायकाहरू बौद्ध धर्म एक व्यवहारिक धर्म भएर पनि हामी यस धर्ममा अघि बढ्न सकेका छैनौ र प्रयाप्त रूपमा यस सम्बन्धि ज्ञान हासिल गर्न सकेका छैनौ । किनकी यस धर्मका जति पनि पुस्तकहरू छन् । ती सबै नेपाल (नेवार) भाषामा मात्र उपलब्ध छन् । सारा नेपालीले बुझ्ने नेपाली भाषामा चाहिँ थोरैमात्र पुस्तकहरू पाइनु र परियति पढ्ने विद्यार्थीहरूको लागि पनि सिमित कक्षाको लागि मात्र नेपाली भाषाको व्यवस्था हुनुले गर्दा पनि यो धर्म नेवार समुदायको हुन् या बौद्ध मार्गी विद्वानहरू नेपाली भाषाका ज्ञाता नहुनाले मात्र यसो भएको हो कि ? जस्तो पनि लाग्दछ । भलै जस्तो होस् तर जति म आफूले परियति शिक्षा पढि जे जति ज्ञान बटुले यसबाट मैले यो अनुभव गरेकी छु कि, “परियति शिक्षा” को अध्ययन भनेको अरू शिक्षा जस्तै certificate holder को लागि नभई यो एक जीवनका हरेक मोडमा आउन सक्ने असहज र अप्ठारा परिस्थितिहरूमा पनि के कसरी सामना गर्न सक्नु पर्छ

भन्ने ज्ञान हामीलाई यस परियति शिक्षाले दिन्छ । यस्तो अमूल्य ज्ञान युक्त शिक्षालाई “परियति शिक्षा” मा लागि परेका विद्वद्हरूले सोचि बुझ्ने पर्ने यी कुराहरू हुन् । यस्ता कुराहरूलाई मनन गरी अघि बढ्न सकेको खण्डमा अवश्य पनि “परियति शिक्षा” मा प्रगति सुधार नहोला भन्न नसकिने कुरा होइन ।

अब म “परियति शिक्षा” बाट पाएका ज्ञानका बारेमा केहि कुराहरू प्रस्तुत गर्न चाहन्छु । जस्तै शुरूका दिनहरूमा मलाई यो भान थियो कि यो धर्म भनेको नेवारहरूको मात्र हो गैर नेवारहरूको होइन भन्ने सोचेको थिएँ । जब म आनन्द कुटी बिहारमा सञ्चालित अमृत परियति केन्द्रमा अध्ययन गर्न आएँ तब आफूले महशुस गरे कि यो धर्म त: नेवार समुदायको मात्र होइन रहेछ गैरनेवार र सम्पूर्ण मानव समुदायको लागि पनि उत्तिकै रूपमा सहभागिता भई अध्ययन गर्न मिल्ने र ज्ञान हासिल गर्न सकिने धर्म पो रहेछ । यो एउटा हामीमा रहेको मिथ्या धारणा पो रहेछ । र यस “परियति शिक्षा” पढि मैले धेरै ज्ञान हासिल गरेँ । जस्तै जुन पहिला ममा एक प्रकारको जिदपन र आफूले चाहेका गर्ने पर्ने स्वभाव थियो भने अब आएर त्यस्तो स्वभावमा परिवर्तन आइ समाजमा अरू पनि हुँदो रहेछ । अरूले गरेको व्यवहार आफूलाई मन नपरे भई आफूले गरेको व्यवहार पनि अरूलाई मन नपर्ला भन्ने सोचि सोही अनुरूप व्यवहार गर्नुपर्दो रहेछ, शील आचरण राम्रो भएमा सबैले राम्रो नजरले हेर्दो रहेछ । पहिला अरूको राम्रो भएको र राम्रो लागेको देख्दा मनमा एक प्रकारको इर्ष्या अथवा जलन हन्थ्यो र आफू पनि त्यस्तै हुन पाए हुन्थ्यो भन्ने लागिहन्थ्यो, तर अब आएर हामी सन्तुष्ट हुनुपर्छ र सन्तुष्टि हुनु नै मानिसहरूको सबैभन्दा ठूलो धन हो र उन्नति र प्रगतिको बाटो पनि हो भन्ने शिक्षा पाउनुका साथै ममा भएका जति पनि नराम्रा अवगुणहरू थिए । ती सबैमा सुधार गर्ने प्रक्रिया पनि यसै शिक्षाबाट मैले ज्ञान हासिल गरेँ यसका साथ साथै हामीले नियमित रूपमा राम्रो शीलाचरण गरेर जीवन निर्वाह गरेको खण्डमा हाम्रो दैनिकी चर्चा सुचारु रूपले सञ्चालन हुनुका साथै जीवनमा प्रगति र उन्नति गर्न पनि सहज र सरल हुने आदि मैले अनुभव गरे ।

यसरी राम्रो आचरण र व्यवहार सिकाउने “परियति शिक्षा”लाई सबैले बुझ्ने सरल र सहज भाषाको माध्यम बाट पठन-पाठन गराउन सकेको खण्डमा “परियति शिक्षा”को उत्तरोत्तर प्रगति र उन्नति हुनुका साथै यस “परियति शिक्षा”मार्फत राष्ट्रलाई चाहिने असल, इमान्दार र नैतिक रूपमा शिक्षित जनसक्ति निर्माण गर्न पनि सकिनेकुरामा शंका गर्न सकिन्न । आशा छ यस्तो अमूल्य ज्ञानका निधिले भरिपूर्ण यस “परियति शिक्षा”लाई पूर्णरूपमा हासिल गरी अरूलाई पनि यस्तो शिक्षामा लाग्न प्रोत्साहन र मार्ग दर्शन गर्न सकौं ।

भवतु सब्ब मंगलं

जुनी थापा

अमृत परियति केन्द्र, आनन्द कुटी बिहार

भिक्षु प्रज्ञारत्न, सुमंगल बिहार

१) श्रद्धा धन, २) शील धन, ३) हिरी (लज्जा) धन, ४) ओतप्प (डर, त्रास) धन, ५) चाग (त्याग) धन, ६) सुत्त (श्रोत) र ७) प्रज्ञा (ज्ञान) धन आदि सप्त रत्न धन याने सात किसिमका रत्न समानको धन हुन् । यस मध्ये पनि सबैभन्दा ठूलो धन हो श्रद्धा । हरेक मानिसमा कुनै कार्यक्रम प्रति अथवा कुनै काम गर्नमा श्रद्धा, आस्था जागनु पर्दछ अनि मात्र त्यो सफल हुन्छ । आफ्नो श्रद्धाले काममा लाग्नु पर्दछ जुन काममा श्रद्धा छैन त्यो काम गर्नु पथ्यो भने त्यो कथित मात्र भयो त्यस्तो काममा सफलता पनि कम मात्र हुन्छ । परिस्कृत हुदैन ।

यस श्रद्धा बारे एउटा छोटो कथा यसप्रकार छ :- सुप्रसिद्ध भन्ने एक जना उपासक पूरा शरीर कुष्ठ रोगी थिए । त्यसको बुद्धधर्म प्रति अगाड श्रद्धा थियो । त्यसैले ऊ बिहारमा जाँदा सबै मानिसहरू सँगै नबसिकन एकान्त कुनामा आफू एकैले बस्न जान्थ्यो । यसरी श्रद्धा पूर्वक धर्म देशना सुन्दा सुन्दा श्रोतापन्न हुन पुगे । यस्तो रोगी सकि नसकी कसैलाई मर्का नपर्ने गरी ध्यान दिएर धर्मोपदेश सधै सुन्न जाने देखेर देव राज इन्द्रलाई समेत कौतुहल बढेर मानिसको रूप धारण गरी सुप्रसिद्धलाई भेट्न आए र सुप्रसिद्धलाई भने हे ! सुप्रसिद्ध तिमी दिनका दिन यसरी बिहारमा आएर अरूको हेला, तिरस्कार सहेर धर्मोपदेश सुन्न आउछौ, तिमीलाई के फाइदा भया ? तिमी कुष्ठरोगी भएकोले सबैले हेला गर्छन्, अरूसंग बस्न पाउदैनौ तर पनि किन बिहारमा आइरहन्छौ ? नआउनु । यस्तो सुनेर सुप्रसिद्धले भन्यो मलाई यस्तो शुभ कार्यमा रोक्न आउने तिमी को हो ? मलाई कसैले गरिब वा कुष्ठ रोगी भनेर हेला गरेको छैन, म आफै अरूलाई नमज्जा नहोस, अप्थ्यारो नहोस भनेर अलग बस्ने गरेको हुँ । म भौतिक धन सम्पत्तिको गरिब भएपनि, शारीरिक तरबले कुष्ठ रोगी भएपनि, आध्यात्मिक रूपमा सम्पन्न हुँ सप्तरत्न धन पाएको छु, चित्तले शुद्ध र निरोगी छु । यसरी सुप्रसिद्धले मानव भेषधारी इन्द्रलाई जवाफ दिए ।

बुद्ध प्रति धर्म प्रति र संघ प्रति आस्था र विश्वास राखी रहनु नै श्रद्धा धन हो । पुण्य कार्यमा अगाडी सर्ने नै श्रद्धाले हो । श्रद्धाले गर्दा अल्छि हुदैन मन चित्त दुषित हुदैन क्लेशयुक्त

चित्तलाई समेत परिशुद्ध गरी दिन्छ । जन्मदा देखि सानो बच्चाको बेलामा हाम्रो मन अति नै स्वच्छ रहन्छ । तर पछि जति जति ठूलो हुँदैजान्छ हाम्रो चित्तमा लोभ द्वेष, मोह क्लेश बढ्दै जान्छ र चित्त कलुषित हुन्छ । यस्तो कलुषित चित्तलाई श्रद्धा धनले दाग हटाई पुनः पवित्र, स्वच्छतातिर लैजान्छ । यसको लागि एउटा सानो उपमा प्रस्तुत गरौ :- आलवक राक्षसलाई सु-गतिमा (राम्रो बाटोमा) ल्याउनु पथ्यो भन्ने सोची भगवान बुद्ध आलवकको घरमा जानु भयो र घरमा आलवक नभएकोले पर्खी रहनु भयो । पछि आलवक आउना साथ "तँ माग्ने मेरो घरमा किन आइस् ? ल तुरुन्तै निस्केर जा" भनेर बुद्ध सरासर बाहिर जानु भयो । गौतम बुद्ध नरिसाएको देखेर फेरी हे गौतम भित्र आऊ भने । बुद्ध भित्र जानु भयो । फेरी बाहिर जाऊ भने । एवं रीतले ३ पटक सम्म बाहिर भित्र आउन जान भनेर सोही अनुरूप गरे जब चौथो पटक आलवकले बुद्धलाई बाहिर जाऊ भन्दा वहाँ जानु भएन तब रिसले आलवकले बुद्धलाई आलवकले भने यदि तिमी मैले भनेको मान्दैनौ भने, मैले सोधेका प्रश्नका उत्तर दिनु पर्छ दिन सकेमा तिमी बच्नेछौ अन्यथा तिमीले मेरो कठोर दण्ड या सजाय पाउने छौ । बुद्धले भन्नुभयो हे आलवक तिमी के सोध्न चाहन्छौ सोध म त्यसको उत्तर दिनेछु ।

तब आलवकले प्रश्न सोधे :- माजिसको सबैभन्दा ठूलो धन के हुन ?

तब बुद्धले नम्रता पूर्वक जवाफ दिनु भयो १) श्रद्धा

श्रद्धा पनि दुई किसिमका छन् । १) आकारवती श्रद्धा र २) क्षरवती श्रद्धा

१) आकारवती श्रद्धा भनेको अर्काको मन राख्न बाहिरी तरबले मात्र तपाईंले भन्नु भएको कुरा ठीक हो, राम्रो हो भनी तारीफ गरी देखाउने श्रद्धा हो । र

२) क्षरवती श्रद्धा — यो श्रद्धा भनेको अक्षरसः पालन गर्ने श्रद्धा हो । आफ्नो भित्रि हृदय देखि नै मानेको, ईच्छा जागेको श्रद्धा हो । जुन श्रद्धाले अरूको गुण सम्झि, त्यसको महत्त्व बुझि मन पराएर श्रद्धा गरेको हुन्छ । यस्तो अक्षरवती श्रद्धाले मात्र मानिस सुध्निन्छ, जुन काम श्रद्धा पूर्वक गरिन्छ त्यो काम सफल

हुन्छ र लाभदायक पनि ।

यसबारे भगवान बुद्धले भन्नुभएको छ की आकारवती श्रद्धाले मात्र सोचेर बुद्ध नभन मलाई पनि जाँच गरी हेर बुद्ध भन्न लायकको छ, छैन ? यदि छैन भने नभन । छ भने अक्षरवती श्रद्धाले म कहाँ आऊ अनि लाभान्वित हुनेछौ ।

२) शील:- शील भनेको स्वच्छ स्वभाव हो, बानी व्यहोरा हो, नैतिकता हो । मानिसमा बिबेक पूर्ण शील स्वभाव हुनुपर्छ । जो संग शील स्वभाव हुँदैन ऊ मानिस भएर पनि पशु समान हुनेछ । साधारण पशुले पनि जीउन जानेको हुन्छ, तर मानिस भएर जीउने हो भने उसमा शील याने राम्रो बानी व्यहोरा हुनु नै पर्छ । यसको लागि भगवान बुद्धले सबैलाई नभई नहुने पञ्चशीलको शिक्षा दिनु भएको छ । पञ्चशील भनेको:- १) हत्या नगर्नु २) चोरी नगर्नु ३) व्यविचार नगर्नु ४) भूठो नबोल्नु र ५) लागु पर्दाथ सेवन नगर्नु । उपरोक्त पाँचवटा शीलले पनि मानिसलाई उच्च स्तरमा पुऱ्याई दिनछ ।

३) हिरी: (लज्जा):- लाज शरम मानिसको अर्को ठूलो धन हो । मानिसले आफ्नो गल्ति भएमा लज्जा मान्नु पर्दछ, भूल स्वीकार्नु पर्दछ र फेरी त्यस प्रकारका गल्लिलाई नदोहऱ्याउनु नै मानिसको महानता हो । जुन मानिसमा लाज शरम हुँदैन त्यस्ता मानिसले जहिले पनि गल्लिलाई दोऱ्याई रहन्छन र उसले जीवनमा कहिले पनि सफलता पाउन सक्दैन

४) ओतप्प:- मानिसमा डर, त्रास, र भय पनि हुनु पर्छ । अनि मात्र मानिसले अपराध गर्दैन । यदि डर, त्रास भएन भने उसले नगर्ने कुर्म केहि पनि बाकि रहदैन । त्यसकारण नै मानिसको लागि नियम कानुन बनाएका हुन ताकि मानिस नराम्रा काम गर्नबाट टाढा रहोस् र सभ्य शिष्ट समाजको श्रृजनाहोस् । अन्यथा नियम कानुन नभई दिएको भए मानिस स्वेच्छचारी भई मनोवान्छित कार्य गर्नतिर अग्रसर हुन्थे र समाजमा पनि सुख शान्ति हुँदैनथ्यो । तसर्थ मानिसमा डर, त्रास र भय हुनु मानवको असल चरित्रको एक लक्षण हुन ।

५) चाग:- (त्याग):- मानिसमा हुनुपर्ने गुणहरू मध्ये त्याग भावना पनि एक महत्वपूर्ण गुण हो । नत्र लोभि र स्वार्थी भएर आफू मात्र लाऊं र आफू मात्र खाऊं भन्ने स्वार्थीपनले समाजमा गरिब र दुखिहरूले कहिले पनि जीवन गुजारा गर्न सक्दैन । तसर्थ नै मानिसमा त्याग भावना हुनु अत्यन्त जरूरी छ । स्वार्थी वा लोभि मानिसको ५ प्रकारले हानि नोक्सानी हुनसक्छ १)

आफ्नो भएको धन पनि नाश हुन्छ, २) यश, मान र किर्ति नाश हुन्छ, ३) वेज्जत बढ्दै जान्छ, ४) मरणासन्न अवस्थामा बेहोश हुन्छ र ५) मरण पश्चात दुर्गतिमा जन्मलिईन्छ । तसर्थ नै मानिसमा त्याग भावना हुनु अत्यन्त जरूरी छ । त्याग भावनाले मानिसलाई सुख दिन्छ, चित्तमा ग्लानि र क्लेश हुँदैन सद्भाव र स्वच्छ मैत्रि हुन्छ जुन लोभिहरूमा हुन्न ।

७) सुत्त (श्रोत):- सुन्ने गुण मानिसले मिठो संगित सुने भैं अरूको कुरा पनि सुन्नु पर्छ । आफ्नो आलोचना पनि सुन्न सक्नु पर्छ खालि तारिफ मात्र होइन । जसले धेरै मानिसको कुरा सुन्छन् उसमा बुद्धि बिबेक बढ्दै जान्छ अनि ठीक बेठीक छुट्याउन सक्ने हुन्छ ।

धर्मशदेशना जसमा राम्रा राम्रा कुराहरू सुन्यो भने राम्रो बाटोतिर लागि खराब स्वभाव छोड्दै जान सकिन्छ । जो संग श्रुत धन हुँदैन उसले नयाँ कुरा थाहा पाउन सक्दैन र उसमा के ठीक र के बेठीक छुट्याउने ज्ञान नहुनाले कुलतमा लाग्न सक्छ ।

७) प्रज्ञा - मानिसमा साधारण ज्ञान मात्र भएर पुग्दैन, प्रतक्ष्य ज्ञान अनुभव पनि हुनुपर्छ । नत्र अरूको हा हामा मात्र लागेर दुःख पाउन्छ । अनुभूतिको ज्ञान नै प्रज्ञा हो । बुद्धधर्ममा प्रज्ञा धनको ठूलो महत्व छ बुद्ध स्वयंले भन्नु भएको छ की: बुद्धले भनेको बुद्धबचन भन्दैमा अन्धो भएर पालन नगर ठीक बेठीक, सत्य असत्य बुझेर आफुले अनुभव गरेर ठीक लागेमा पालन गर बेठीक लागेमा पालन नगर । खाली ठूलो मान्छेले भनेको भन्दैमा मात्र पालन गर्नु हुँदैन । प्रज्ञा पनि तीन किसिमका छन् :- १) चिन्तामय प्रज्ञा, २) श्रोतमय प्रज्ञा र ३) भावनामय प्रज्ञा

क) चिन्तामय प्रज्ञा भनेको मनले सोच्ने, विचार गरी हेर्ने चिन्तन गर्ने, २) श्रोतमय प्रज्ञा भनेको अरूको भनाई, कुरा सुनि नबुझेको कुरा सोच्ने र बुझ्ने (ग) भावना मय प्रज्ञा भनेको आफ्नो बुद्धि बिबेकले थप्पाई लागु गरी हेरेर अनुभवद्वारा जान्ने र ठीक भए पालना गर्ने । बुद्धधर्ममा यही प्रज्ञाबाट दुःख, अनित्य र अनात्मा बुझ्नु पर्दछ । आफूमा भएको दिव्य चक्षु खोल्नु पर्छ

जसले प्रज्ञा पूर्वक ज्ञान हासिल गर्छ त्यस मान्छेको दुःख घट्दै जान्छ र यो जीवन सुखमय हुनुका साथै मरणोपरान्त पनि सुख नै पाउन्छ र आखिरमा निर्वाण सम्म पुग्छ । बुद्धधर्मको मुख्य सार नै दुःख, अनित्य र अनात्मा हो । दुःख बुझेर, चिनेर, जानेर दुःख मुक्त भई निर्वाणमा पुग्नु हो ।

पञ्चानरानं रतनं

आनन्दभक्ति

बिम्बिसार जुजु

रचना बज्जाचाय

दीप्रकर परियति शिक्षालय

बिम्बिसार जुजु मगधया जुजु खः । वसपोलयात भगवान् बुद्धं बोधिसत्त्व जुगु इलय हेः नापलाना बिज्यागु खः । वसपोलयागु प्रार्थनायात स्वीकार यानाबिज्यासँ बुद्धत्व प्राप्त लिपा नापलावयेगु वचं बिया बिज्यागु खः । बुद्धयागु न्हापांगु दर्शनं हे क्वात्तुगु श्रद्धां जुजु छम्ह भगवान् बुद्धया सेल्लाम्ह व बुद्धधर्म प्रति दुय्यंगु आस्था दुम्ह छम्ह उपस्थापक जुथा बिज्याकम्ह जुजु बिम्बिसार खः।

सिद्धार्थ कुमार अनोमा खुसि प्रब्वजित जुया उथासं सत्तिक च्वंगु मल्ल जुजुपिनिगु अनुप्रिय धैगु आम्बवने न्हेय्नु तक्क च्वना बिज्याना स्वंगु योजन मार्गं छन्हुतुं गमन याना राजगृह नगरे थ्यकं बिज्यात । अन छँखा पतिकं भिक्षा बिज्यागु ईःलेय् बोधिसत्त्वयात स्वया आश्चर्य चाया राजपुरुषपिन्त सता बोधिसत्त्वया बारे सिका वय्त जुजुं आज्ञा देय्का बिज्यात “यदि थ्व अमनुष्य खःसा नगरद्वारं प्याहाँ वनेवं अन्तरधान जुया वनि, देव खःसा आकास मार्गं वनि, नाग खःसा पृथ्वीसं दुबिना वनि व मनु हेःखःसा थःत प्राप्त जुगु भोजन योग्यगु थासेय् च्वना ग्रहण याना बिज्याई ।” धका आज्ञा देय्का बिज्यासे, राजपुरुषपिन्त ह्याना बिज्यात । राजपुरुषपिं बोधिसत्त्व ल्यूल्हू वन ।

बोधिसत्त्व प्राप्त जुगु भोजन पाण्डव पर्वतया किचलेय् फेय्तुना ग्रहण याना बिज्यात । थ्व घटना खना राजपुरुषपिसं उधिम हे, थ्व सुचं जुजुथाये थ्यंके छवत । जुजुं वस्पोलया आचरण खना प्रसन्न जुया वसपोलयात थःगु राज भवनेसं च्वना बिज्यायेत प्रार्थना याना बिज्यात, तर बोधिसत्त्व “थः म्हं शाक्य राज्य तोता प्रब्वजित जुयागु लोकोत्तर निवारण धर्म गवेषण यायेत खः ।” धका धया बिज्यात । बोधिसत्त्वया उगु बचन न्यना प्रसन्न जुसें अथे जुसा छलपोल बुद्ध जुया बिज्याय् धुनेवं जित उपदेश याना बिज्याय्त थन बिज्याहुँ धका प्रार्थना यासेलिं वसपोल “ज्यू” धका बचन बिया बिज्यात

बोधिसत्त्व बुद्धत्व प्राप्त याना बिज्याना, धर्मचक्र प्रवर्तन लिपा बिम्बिसार जुजुयात बियागु वचं पुवंका बिज्यायेया लागिं

दोछिम्ह जटिल भिक्षुपिं लिसे राजगृह नगरे बिज्याना, बिम्बिसार जुजुया तालवनोद्याने द्वाहाँ बिज्याना दिपाले च्वना बिज्यात । बिम्बिसार जुजुं भगवान् बुद्ध दिपाले च्वना बिज्यागु दु धका सिका दोलंदो ब्राम्हणपिं सहित गृहपतिपिं मुंका गन भगवान् च्वना बिज्यागु खः अन वना अभिवादन यासे छके लिक्क फेतुत । भगवान् बुद्ध दानादिकथा कना छसिकथं चतुरार्यसत्यया उपदेश कना बिज्यात उगु बखते बिम्बिसार जुजु प्रमुख परिषदया भिंखुगु भाग मध्ये भिंछगु भाग मनुतसें मबुलुगु, निर्मलगु धर्मचक्षु लाभयाना कागु जुल, ल्यँ दुपिं दक्व हे उपासकत्व ग्रहण यागु जुल ।

बिम्बिसार जुजुं भगवान् बुद्धया सदुपदेश न्यना अतिकं प्रसन्न जुसे अनेक प्रकारया थःगु सन्तोष भाव प्रकाश याना कन्हे भोजनया लागि निमन्त्रणा याना बिज्यात । भगवान् बुद्धं तुष्णिभाव स्वीकार याना बिज्यात ।

कन्हे दुनु भगवान् बुद्ध पात्र चीबर ज्वना दोछिम्ह भिक्षुपिलिसे जुजुया भवन्थ बिज्यात भगवान् बुद्ध प्रमुख भिक्षुपिनिं भोजन सिधेवं, छखेलिक्क च्वम्ह जुजुं बिचायात थ्वसपोल थ्वुलिमिछिं भिक्षुपिलिसें गन च्वना बिज्याई ज्वी ? थ्व जिगु वेणुवन देशं नाकं तापानं मजु, सःती नं मजु, वेय् वनेत थाकु नं मजु, थ्व हे भगवान् बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघयात परित्याग याना बियेय् माल । उकिं जुजुं लुँयागु कलश ज्वनाः लः धा हाय्का “थ्व जिगु उद्यान भगवान् प्रमुख भिक्षुसंघयात परित्याग यानागु जुल” धका दान बिल । “थ्व बुद्ध शासनया जग निस्वंगु जुल धका” महाभुकम्प नं जुल । थ्वयां ल्यू भगवान् बुद्ध दान मध्ये बिहार दान श्रेष्ठोत्तम दान खः धका धर्मोपदेश नं याना बिज्यात ।

थुकथं बिम्बिसार जुजु अन्तिम अवस्था तक नं बुद्ध, धर्म व संघया शरणेय् वना बुद्धधर्म उत्थानया लागि यक्व योगदान याना बिज्यासां थःम्ह न्हापा याना वयागु कुकर्मया हुनिं थः काय जुजु अजातशत्रु पाखें अति कष्टपूर्ण प्राण त्याग याना वनेमाल ।

क्वचागु जुलः

Being Good

(Buddhist Ethics for Everyday Life)

Repentance

- Ven. Master Hsing Yun

*All sin is like frost on the ground; when the wisdom sun rises, it's gone.
This is why with all our hearts we must repent the failings of our six senses.*

- From the *Samantabhadrotsahana Parivarta Sutra*

All "sin" is fundamentally empty

"Humans are not saints; how can they be expected to live without transgression?" This ancient saying is a good place to begin this discussion. Like illness, transgression or sin is an inevitable part of human life. Hardly a day goes by when most of us don't do something wrong; most of us violate the precepts of body, mouth, or mind almost constantly. A "normal" human life is full of lying, stealing, cheating, intemperance, and excessive sensuality. Even if we learn to achieve some control over our bodies and mouths, most of us continue to violate the deeper sense of the precepts through improper thoughts like jealousy, anger, envy, resentment, or greed.

This brief summery of the facts of life is not meant to encourage bad behaviour! It is only meant to help us arrive at a balanced and reasonable appraisal of human existence. As we labour to understand and improve ourselves, let us always remember:

Bad karma is empty in itself, a product merely of mind.

When the mind is quiet, sin is forgotten.

When the mind is forgotten and sins are quiet then both have attained emptiness; and this is what is called true repentance.

- from the *Avatamsaka Sutra*

To be human is to err. When we have erred, we

must try to correct ourselves and not repeat the same mistake again. Transgressions are to be understood and corrected, not dwelt upon or agonized over. The transgressions we leave behind are like highway posts that mark our progress. The *Avatamsaka Sutra* says:

All bad karma that I created in the past was created from beginningless greed, anger or ignorance.

It was born from acts of body, mouth or mind.

And now I repent it all.

The significance of repentance

Repentance is an important part of Buddhist practice. Zen masters often say, "Fear not the appearance of the thought; fear tardy observation of the thought."

"Observation of the thought" means introspection or reflection on the workings of our own minds. This saying means that we should never fear any thought; what we should fear is entertaining as evil thought, or worse, acting on one. Thoughts flow through the mind constantly. A Buddhist should never be afraid of any thought, for all thoughts are empty. "Observation of the thought" or constantly reflecting on one's thoughts is the basic act of repentance. A wise bodhisattva knows that the future is produced in the present. He knows that karmic retribution is caused by evil intent. By constantly observing his thoughts, he disengages himself from the tendency to allow untoward thoughts to grow into the demons of evil intention. Observation of thought is fundamental to successful practice of Buddhism.

In Chinese the word repentance (*ch'an-hui*) is a combination of two words. The richer meaning of this combination might be rendered in English by using the combination "penitence-repentance." There is a subtle but important distinction between these two words in English, as in Chinese. "Penitence" emphasizes the state of mind of one who deeply recognizes his transgression and is determined not to repeat it. "Repentance" emphasizes the change of mind and the determination not to repeat the transgression.

The Platform Sutra of the Sixth Patriarch says:

When one is penitent, one regrets one's trans-

gressions.

One regrets the causes of bad karma. One regrets one's ignorance and confusion, one's pride, one's envy, one's jealousy and everything else one has done in error. When all of one's transgressions are intimately regretted in all of their details and when one is beyond ever doing them again, this is what is called penitence.

When one is repentant, one has awakened. One is determined never to repeat the transgressions of the past. One is determined to disentangle oneself from all sources of bad karma, from ignorance and confusion, from pride, from envy, from jealousy and everything else one has done in error. When one is determined to disentangle oneself completely from all transgression, then one can be said to be repentant.

This is the meaning of penitence-repentance (ch'an-hui)

It is very important to understand that Buddhism is not focused on mistakes or making people feel guilty about mistakes they have made. Buddhism is focused on correction mistakes. Mistakes must be recognized and they must be repented. Once they have been corrected they should not be dwelt upon anymore. Excessive guilt and remorse are false attachments just as much as greed and jealousy are.

Penitence is fundamental to Buddhism for it is the very crux of the mental and emotional change all Buddhists must be willing to undergo. Without penitence and shame we will become arrogant and our growth will be warped. Having said this, it is important to say as well that penitence is not a gloomy, masochistic sense of guilt that stalks us like a shadow for years. Ultimately everything is empty. We learn and grow by recognizing our mistakes and moving on.

Penitence is like Dharma water, for it cleanses us. It is like a raft, for it can take us to the other shore. Penitence is like medicine, because it can cure us of our ills. It is like a lamp in the darkness, for it can show us our way when before we saw nothing at all. Penitence is like a wall around a city, for it can protect our minds and our senses from being violated by the bandits of passion and greed. Penitence is like a bridge, for it helps us cross over our difficulties

and enter upon the path of Buddhism with relative ease. Penitence is like a beautiful ornament which can decorate and make the Bodhi Way seem even more magnificent.

The *Sutra in Forty-Two Sections* says, "If there is evil, it must be recognized. Once evil has been corrected, good will be the result. As evil is lessened, one will come to see the truth."

The *Ts'ai Ken T'an* says, "Even the greatest transgressions can be repented."

In the *Five-Part Vinaya*, the Buddha says, "In the practice of my Dharma, recognition of transgressions and repentance of them will lead to an increase in goodness."

In this statement, the Buddha is saying that not only will repentance lessen the bad karma caused by our transgression, but it will also increase our basic goodness.

How to repent

Many different methods of repentance are mentioned in the Buddhist sutras. The *Samantabhadrotsahana Parivarta Sutra* says:

You should repent the actions of your body and mind. Of the body: repent acts of killing, robbery, and intemperance. Of the mind: repent all evil thoughts and the ten evil deeds and the five hellish acts. The mind is like a wild ape. Or it is like glue in that it sticks to everything through its greed and through the operation of the six senses. The roots of the six senses give rise to the branches and leaves that proliferate throughout the three realms. The roots of the six senses give rise to ignorance, old age and death. They give rise to the cycle of birth and death and all manner of hardship and trouble. You should repent the actions of your body and mind.

The *Samantabhadrotsahana Parivarta Sutra* mentions six means of assuring proper repentance throughout our lives. They are:

- 1) Have repentant eyes: Evil often begins in the eye. First we see something, then evil thoughts arise. By watching over ourselves and our responses to what we see, we can begin to gain control of this very significant source of bad behaviour. By being careful about the thoughts that arise from what we

see, we can succeed in not creating a great deal of bad karma.

- 2) **Have repentant ears:** The ears can be a source of many disturbing and unsettling sounds. Some kinds of sounds have the power to encourage improper behaviour or improper thoughts. When we find ourselves being disturbed by sounds like this, it is good to consider their inherent emptiness. Sound is a good access point to understanding emptiness since sound is so manifestly transient and insubstantial.
- 3) **Have a repentant nose:** Many of our physical appetites are stimulated by smells. If we find ourselves being led toward gluttony or intemperance by odors in the air, we should stop and consider how our mind is being moved like an animal's mind, thoughtlessly and without any consideration of consequences.
- 4) **Have a repentant tongue:** Our tongues are one of the finest means we have for expressing ourselves. At the same time, the power of the tongue can also be turned toward evil. Most bad karma is created by speech. Watch your tongue carefully and be sure that it is always being used with compassion and intelligence.
- 5) **Have a repentant mind:** The basic activity of the untrained mind is as wild and disorganized as a drunken monkey. It jumps from here to there for no reason and forgets where it came from before it arrives. If we want to control our minds, we must contemplate the

Buddha and practice his Dharma at all times. Constant close observation of the workings of the mind is an indispensable technique for growth in Buddhism.

- 6) **Have a repentant body:** All of the temptations and desires of life play out through our bodies. The mind is the source, but the body is the means. If we have failed to control our minds, our bodies will move in the wrong direction; we will find ourselves close to the point of wrong-doing. Stop there. It is still not too late. The mind rules and in this last instant before a transgression has been committed, it can still stop the body in its tracks. In time, you will see how much better it was to have stopped.

Contemplation, meditation and chanting are excellent means to increase the power of the mind to observe itself and control itself. All of Buddhism works together to help us advance. The whole Dharma is on your side the moment you decide to change for the better.

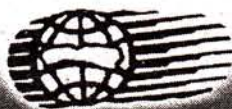
Penitence and repentance save us from our lower urges and help us rise to the highest levels of consciousness.

Our evil deeds of the past are like clouds over the moon.

The decision to change it is like a torch in the dark.

- from the Avatamsaka Sutra

**Peace of the world is based on
peace in the family**

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal
Tel : 4243706, 4246234, 4255088, 4263600, Fax : 977-1-4243726,
E-mail: bishwa@ccnep.com.np

Human Progress: Reality or Illusion?

Our Attitude Towards Progress
philip M. Eden

There is a strong, deep-seated belief, particularly in the so-called developed countries of the west, that mankind is steadily progressing. It is easy to understand why this feeling exists, for the industrial revolution which we are still experiencing has produced, and is still producing, a bewildering array of mechanical gadgets which, when compared with previous models, perform the tasks for which they were designed more satisfactorily and more efficiently. The extraordinary thing however is that this form of mechanical progress has been confused with human progress in the widest possible sense. The former is taken as an indication that man is improving in a meaningful way, in the sense of leading a more satisfactorily and worthwhile life. To see whether in fact this is so we must of course establish a standard against which we can measure progress in the latter sense, for without this standard all we are recording is change, change which may very well be regression, not improvement.

Progress—What Standards Should We Apply ?

What then should this standard be? Here we must stop and ask ourselves what is it we are seeking from life? What is the basic motive behind our actions regardless of how we actually conduct ourselves? The majority of us experience the world as something quite apart from our own bodies, which if you think about it is distinctly odd, for where else did we come from if not the world? We conceive ourselves to be small, weak organisms struggling against an environment, and this includes our fellow men, which is always actually or potentially hostile. This way of viewing the world inevitably breeds a strong feeling of insecurity, unhappiness and fear, so that the individual is constantly striving in a multitude of ways to overcome this sense of insecurity and to find contentment at a permanent level. Put more succinctly, he seeks to experience integration in his environment and not alienation from it. The fact that as a general rule human beings experience alienation means that they suffer, and it is the longing to overcome suffering that motivates their actions.

A whole spectrum of human activities bears witness to this. At one end of the scale we may find the ruthless, political tyrant overtly forcing others to accept his dominations because he believes that he can thereby manipulate his environment to conform to his ideas of what is good for himself. At the other end of the scale we may observe the compulsive philanthropist, apparently performing one meritorious deed after another in the service of

his fellow men, yet who may well, though not necessarily, be acting from purely selfish motives since he lives in the hope of 'eternal bliss' as a reward for his 'good' deeds.

In considering human progress then we are concerned essentially, though not exclusively, with an attitude of mind, not with changes we effect in the material world, no matter how intricate or marvellous they may seem to be. We are all familiar with the tragic figure of the famous film star surrounded by every conceivable luxury who then commits suicide because life becomes so unbearable. This surely should convince us that material progress, no matter how impressive, can provide, no guarantee at all that the quality of people's lives with it will be improved, and that they will develop an attitude of mind which will enable them to feel themselves as an essential, inalienable part of the whole wonderful process of life, and not as a small, separate organism ranged against the rest of the universe.

Progress therefore at a fundamental level can be measured by the extent to which we as human beings overcome our experience of living in an alienated universe, and acquire instead the certain feeling that we belong, unquestionably and absolutely, to the cosmos, of which as human beings we are as much an expression as anything else. Our prime concern should be the discovery of the method which can best help us to acquire this new way of experiencing life, for no other achievement, in the final analysis, is of any consequence.

This, if one can delve through the plethora of words which have poured out over the centuries, is what religion, philosophy and politics appear to be all about helping man to find the reality of his own nature, for if he knows this he will find harmony and unshakable lasting peace.

All the great religions recognise in one form or another the unsatisfactory nature of man's normal experience of life, and suggest ways and means for overcoming what appear to be the negative aspects of human existence, even if the promised improvement is delayed until a life after death. It is the merit of Buddhism however that it analyses profoundly the condition of human suffering and puts forward a clear and comprehensive method for eliminating the condition of suffering. Central to the whole theme of Buddhist teaching is practical effort directed towards this end. Buddhism is essentially something to do, not something to believe in.

The Triple Blessed Day And The United Nations

An Opportunity And The Challenges

-Prem Lal chitrakar

This year, on 23rd may, 2005, the people of the world in general and Budhists Communities in particular, have celebrated the Baishak purnima – the full moon day in the month of May to commemorate – The Triple Bless Day – the birth of the Buddha, his attainment of Enlightenment and his passing away – by organizing various programmes as well as highlighting an invaluable contributions made by Lord Buddha for the salvation of the mankind in the world. This year, the 2549th Buddha Jayanti was also observed as "Lumbini Day" by organizing different programmes at Lumbini, the birthpalce of the Lord Buddha. Likewise, the Buddhist Monks of 41 contries of the world have also been gathered at the United Nations Regional Office at the Bankok in Thiland on 22nd May 2005, this year in support of the Resolution No.54/115. this program have been organised by the Maha Chulalongkon Rajavidyalaya University as a gesture of solidarity to presue the UN, organization to implement the adopted resolution . But United Nations Organization has not initiated programme to observe Baishak Purnima as a day of an internatiopnal recognition , at it's headquater and other United nations offices according to the resolution adopted .Still the resolution has not been implemented , by the United Nation, despite the lapses of more than six years. Under this situation, how to presue the United nations in implementing the adopted resolution No. 54/115 has been one of the chalanges that the peace loving people of the world has been facing at present .

The last paragraph of the adopted resolution reads like this.

"Resolves that without cost to the United Nations –appropriated arrangements shall be made for international observance of the day of Baishak at the Unoited Nation's Headquarter and other United Nation's offices, in consultation with the relevant United Nation's offices and with permanent missions that also wish to be consulted. "

Now the big question is "Why the last paragraph of the resolution has not been addressed by the participants of the UN World Summit which was held in New York in last September, 2005 ?"

According to available information, no thought has been given by the UN in obseving the Baishak Purnima either at the United Nations Headquarters or other United Nations offices, since, the Resolution No.54/115 was adopted. If the adopted Resolution has not been implemented, how one can believe that the recently adopted reform programmes and the MDG would be implemented by the United nations in the days to come ?

The observation of the Baishak Purnima by the United Nations is very important today ever before because the peace and security of the world is hanging in balance. The peace and security of the world is hanging in balance , due to increasing LOBHA(attachment). DOSHA(hatred) and MOHA(dilusion) among the people of the world it is therefore the Baishak is to be observed all over the world , under the clarion

call of the United Nations.

Historically, all the governments of the world – have basically been observing different Days, such as International Year of Ecotourism, World TV Day, World Water Day to name but few, ever since, the United Nations Organization was established in 1945AD. These different days have been observed to highlight the importance of the day designed. They have also been observed to create awareness as well as to deepen the understanding of the importance of the day designed in terms of its aims and objectives. These different days have also been observed based on given themes. Therefore similar processes are to be followed in observing the Baishak Purnima by the United Nations, at least, from the year 2006 onwards.

An international observation of the Baishak Purnima by the UN is to be considered not only as a challenge to the United Nations organization in conceiving a new global paradigm of peace and security in the world, based on the peace message of Lord Buddha but also as an opportunity to salvage the mankind from their suffering through the spiritual awakening (in developing kushalachita in the mind of people) in the world. It is, therefore, an appropriate mechanism is to be conceived to observe the Baishak Purnima by the UN, at least from the year 2006 onwards.

Considering the present day situation of the world, Nepal has developed a new mechanism on how to implement the adopted resolution No.54/115 by the UN. The mechanism developed has been based on the conclusions drawn by an interaction programme which have been organized by an international institute Buddhist studies Nepal which was held at world Buddhist temple at New Baneshwar in Nepal on 30th November 2004.

The major conclusions drawn by an Interaction

Programmes have been :

-The Baishak Purnima- the Full Moon Day which generally occurs in the month of May is to be observed by the United Nations as a day of an International Recognition. According to the adopted resolution No. 54/115.

-The observance of the Baishak Purnima is not only to be limited to the United Nations Headquarters and other United Nations Offices but it also to be observed, each year by all the member countries of the United Nations, under the clarion call of the United Nations.

-The Baishak Purnima is also to be observed not only to highlight the importance of the day designated but also to create awareness as well as to deepen the understanding of the teachings of Buddha in terms of their impact (through sermonizing) for the betterment of mankind in world.

-In observing the Baishak Purnima, each year an appropriate theme is also to be given not only to disseminate the invaluable teachings of Lord Buddha but also in conceiving a new global paradigm of peace and security in the world.

-An international institute of Buddhist Studies Nepal needs to be established in Nepal. The birthplace of Lord Buddha, under the United Nations to provide appropriate theme, each year, in observing the Baishak Purnima-the Full Moon Day, in the month of May.

It is therefore, the above mentioned mechanism on how to implement the adopted resolution No.54/115 are to be seriously considered and discussed by the participants of the current 60th session of the United Nations, General Assembly. They are not only to be discussed but they are also to be adopted for their implementation, at least, from the year 2006. These have both challenges as well as opportunities for the UN.

बौद्ध गतिविधि

धार्मिक बिषय एक दिने गोष्ठी

मंसिर १९-२०६२ काठमाडौं, धेरवाद बौद्धदायक केन्द्रिय परिषदद्वारा आयोजित एक दिने धर्म निरपेक्षता र यसको उपादेयता: नेपालको सन्दर्भ बिषयक एक दिने गोष्ठी सम्पन्न भएको थियो। परिषदका महासचिव बिष्णुरत्न शाक्यमार्फत आमन्त्रित तथा सम्पूर्ण उपस्थित महानुभावहरूलाई स्वागत भाषणका साथै गोष्ठीको उद्देश्य माथि प्रकाश पार्नु भएको थियो। उक्त सभामा मन्तव्य दिने क्रममा बिभिन्न धार्मिक समुदाय जस्तै:- मुस्लिम, सिख, बज्राचार्य र धेरवादका गरी चार समुदायका क्रमशः नजरुल हस्सन, हरदयाल सिं, पण्डित बद्रीरत्न बज्राचार्य, भिक्षु कोण्डोज्ञ र भिक्षु जटिलका साथै लोक दर्शन बज्राचार्यज्यूले पनि आ-आफ्नो बिचार प्रकट गर्नु भयो। त्यस्तै डा. कृष्ण बहादुर भट्टचनज्यूले कार्यपत्र माथि रचनात्मक टिप्पणि गर्नुभई ऐतिहासिक बिबेचना पनि गर्नुभएको थियो। अन्तमा उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावका साथ कार्यपत्र प्रस्तुतिकर्ता र टिप्पणिकारहरूलाई पनि सधन्यवाद टर्काउँदै क्या. एक नारायण गुरुङ्गले धन्यवाद मन्तव्य दिनु भयो। अन्तमा सभाका अध्यक्ष बखत बहादुर चिक्रकारले सभापतिको आसनबाट मन्तव्य प्रकट गर्दै सभा विसर्जन गर्नुभयो।

स्वागत एवं बिदाई कार्यक्रम

पाल्पा तानसेन मंसिर १५, १६:- ज्ञानमाला संघं तथा बौद्ध महिला सेवा समिति आनन्द बिहारको आयोजनामा लुम्बिनीस्थित भिएत्नाम बिहारको समुद्घाटनका साथै विश्व शान्तिको कामना गर्दै काभ्रे जिल्लाको पनौतिस्थित नमो बुद्धबाट प्रारम्भ भई लुम्बिनी स्थित भिएत्नाम बिहारको प्रांगणमा पुगी सम्पन्न हुने शान्ति पदयात्रीहरूलाई १५ गते मंसिरमा भव्य स्वागत गरी रात्रि बिश्रामको पनि व्यवस्था गरिएको थियो। १६ गते बिहान सम्पूर्ण पदयात्रिहरूलाई यात्राको सफलताका साथै छिट्टै विश्वमा शान्तिको पुनरस्थापना होस् भन्ने कामना गर्दै बिदाई गरिएको थियो।

परियति सञ्चालन

पाल्पा :- चित्तुङ्गधारा गा.वि.स. स्थित नेपालमगर संघं सन्तोक बौद्ध गुम्बामा महिला परियति समुहबाट बौद्ध परियति शिक्षा सञ्चालन भईरहेको र उक्त कक्षा सञ्चालन गर्न यस बिहारमा तीन महिना वर्षाबास बसि जानु भएका श्रद्धेय भिक्षु सम्यक सम्बोधि प्राणपुत्र भन्तेको योगदानबाट भएको जानकारी प्राप्त भएको छ।

धर्म देशना

यलः कछलागा पारु विश्व मैत्रि बिहारय् पारु खुन्हु पञ्चशील ग्रहण लिपा शुरु जुगु बुद्ध पूजा व ज्ञानमाला भजन ल्यू सुजाता गुरुमाँ धर्मदेशना याना बिज्यात धर्म देशनाया भवले वंस्पोल सारीपुत्र महास्थविरया छम्ह न्यनिपिन्त ध्वाथुङ्क उपदेश कना बिज्याइम्ह सुचुकुचु याना बासयाय्सम्ह, आहार चुलाका बिइम्ह नापं मान अभिमान धैगु भ्याभत्तिच्चानं मदुम्ह आदि शारीपुत्र महास्थविरया जीवन चरित्रया आधारय् वंस्पोलयाबारे कना बिज्यात। वंगु संल्हुया

देशनाया बारे छत्वाचा कनादिपिं हेराकाजि सुचिका व तिर्थ कुमारी महर्जनपिन्त सिरिपा नं लल्हाना बिज्यात।

धुगु ज्याः भवे भापिन्त जलपानया व्यवस्था याना दिम्ह हेराकाजि उपासक जुलसा। वथें थिलागा पारु खुन्हु धर्म देशनाया ज्यः भवले 'सुमंगल' बिहारया, भिक्षु पञ्जारत्न नं सप्तरत्न "आर्य सत्पुरुष" धनया बिषलेय् सं कना बिज्यासें भगवान बुद्धया उपदेश न्यनाथें आचरण याय् सःसा जक्क निर्वाण प्राप्त याना काये अपुङ्गु कना बिज्यात। न्हापा वाःया धर्म देशनायाबारे छत्वाचा खँ कना दिपिं अष्टमाया व बोधिरत्नयात भन्ते नं सिरपाः लल्हाना बिज्यात। ज्याः भवः बोधिरत्नया लुसकुसं ल्यू न्त्थाना विर बहादुरया शुभाय् देछां ल्यू क्वचागु जुलः।

संघीय विश्व बौद्ध सम्मेलन सम्पन्न

क्वालानपुर, मलेसिया डिसेम्बर ६-११ यही डिसेम्बर ६ तारिखदेखि ११ तारिखसम्म मेसियाको राजधानी क्वालानपुरमा विश्व बौद्ध संघ संघीयको सम्मेलन भव्यकताकासथ सुसम्पन्न भएको समाचार छ। पचासभन्दा बढी बौद्ध देशका प्रतिनिधहरूको सहभागिता रहेको उक्त सम्मेलनमा विश्व धर्मको वर्तमान अवस्था बारे चर्चा र छलफल भएको पनि समाचार छ।

विश्व बौद्ध संघ युवाको दोस्रो सम्मेलन सम्पन्न मेलका, मलेसिया ९-११ डिसेम्बर यही सिडेम्बर ९ देखि ११ तारिखसम्म मलेसियाको ऐतिहासिक शहर मेलकाया वि्व बौद्ध संघ युवाको दोस्रो सम्मेलन सुसम्पन्न भएको समाचार छ।

२० भन्दा बढी बौद्ध देशका युवा बौद्ध भिक्षु र युवाहरूको सहभागिता रहेको उक्त सम्मेलनमा नेपालको तर्फबाट पनि उल्लेख सहभागिता रहेको समाचार छ। नेपालबाट धेरवाद, महायान र बज्रयान सम्प्रदायका प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो। सम्मेलनमा वर्तमान अवस्थामा बौद्ध युवाहरूको दायित्व र कार्य सम्पादन बारे छलफल भएको समाचार छ।

पूर्णमाको बुद्धपूजा कार्यक्रम

आनन्दकुटी बिहारमा महिनै पिच्छे गरिने पूर्णिमाको बुद्धपूजा कार्यक्रम भएको पूर्णिमाको दिन पनि सम्पन्न भयो। उक्त बुद्ध पूजा कार्यक्रम आनन्दकुटीका प्रमुख आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थवीर को सन्मुख शिल प्रार्थना पश्चात कार्यक्रम भई उहाँबाट धर्म देशना गर्नुभई पुण्यानुमोदन पश्चात उपस्थित सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरूलाई पनि भोजको व्यवस्था गरिएको थियो।

राष्ट्रिय ज्ञानमाला सम्मेलन

नागबहाल : २०६२ पुस २३ गते पाटनस्थित नागबहालमा यही पुस २३ गते नेपाल राष्ट्रिय ज्ञानमाला समितिको तत्वावधानमा पाँचौ ज्ञानमाला राष्ट्रिय सम्मेलन एक कार्यक्रम बिच आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप बौद्ध भ्रण्डोत्तोलन गरिनुका साथै पानमास वित्तवाले समउद्घाटन भई २५ गते समापन सम्पन्न भएको थियो।